

บทที่ 4

สถานภาพงานวิจัยชาติพันธุ์ในกรุงเทพฯ

ชาติพันธุ์ในกรุงเทพมหานครในบทที่ 4 จะนำเสนอสถานภาพงานวิจัย จำแนกตาม กลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ จีน ญวน ญี่ปุ่น อินเดีย มุสลิม มอญ และลาว โดยเป็นการศึกษาในประเด็นต่างๆ กันไปทั้งทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

ชาวจีน

ด้านสังคม

รุ่ง สุจินันท์กุล. (2542). การศึกษาเพื่อเสนอแนวความคิดในการอนุรักษ์ศาลเจ้าจีนในกรุงเทพฯ ที่สร้างขึ้นช่วงสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับแนวความคิดในการอนุรักษ์ศาลเจ้าจีนในกรุงเทพฯ ที่สร้างขึ้นในช่วงสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5 เนื่องจากศาลเจ้าเป็นศาสนสถานที่สำคัญ กำเนิดจากศาสนาเต๋าและความเชื่อพื้นบ้าน ที่มีความผูกพันและมีอิทธิพลต่อชาวจีนโพ้นทะเลและลูกหลานชาวจีนในไทยมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และเป็นสถาปัตยกรรมแบบจีนประเพณีที่มีความสวยงาม มีความศักดิ์สิทธิ์ และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จึงถือได้ว่าศาลเจ้าเป็นสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์อย่างยิ่ง จากการสำรวจศาลเจ้าจีนของทั้ง 5 กลุ่มภาษาที่สร้างขึ้นในช่วงดังกล่าวในกรุงเทพฯ ทั้งหมด ผลการวิจัยพบว่า แนวทางของการอนุรักษ์และพัฒนาเป็นแนวความคิดที่เหมาะสม เนื่องจากศาลเจ้าเป็นโบราณสถานที่ยังมีการใช้งานอยู่ โดยมีแนวโน้มไปในทางอนุรักษ์มากกว่าพัฒนาเพราะศาลเจ้ายุคนี้ถือเป็น สถาปัตยกรรมที่มีคุณค่ามากซึ่งไม่สามารถหาหรือสร้างทดแทนขึ้นใหม่ได้ แนวทางการอนุรักษ์นี้ จะเป็นการรักษาคงสภาพเดิมและฟื้นฟูส่วนที่เสียหายหรือเปลี่ยนแปลงจากการใช้งานในอดีต ส่วนการพัฒนาคือ การเปิดโอกาสให้มีการปรับปรุงในบางส่วนเพื่อให้สอดคล้องต่อการใช้งานในปัจจุบัน แต่จะต้องอยู่ในขอบเขตที่ก่อให้เกิดผลเสียต่ออาคารแก่น้อยที่สุด

เปรมมา สัตยาวุฒิพงศ์. (2546) . แรงงานรับจ้างชาวจีนในกรุงเทพฯ ตั้งแต่ พ.ศ. 2425-2492. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศึกษาแรงงานรับจ้างชาวจีนในกรุงเทพฯ ระหว่างปี พ.ศ. 2425-2492 เนื่องจากปี พ.ศ. 2425 ได้มีการเปิดเส้นทางเดินเรือกลไฟระหว่างกรุงเทพฯ กับเมืองท่าทางตอนใต้ของประเทศจีนโดยตรงเป็นครั้งแรก ส่งผลให้แรงงานรับจ้างชาวจีนอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นแรงงานนอกภาคเกษตรกรรมที่ใหญ่ที่สุดในเขตกรุงเทพฯ จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2492 เมื่อรัฐบาลออกกฎหมายกำหนดจำนวนชาวจีนเข้าประเทศไม่เกิน 200 คนต่อปี แรงงานรับจ้างชาวจีนจึงลดจำนวนการอพยพเข้าอย่างเห็นได้ชัด จากการศึกษาพบว่า เมื่อเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ คนจีนเหล่านี้ต้องปรับตัวเป็นอย่างมาก เพราะอาชีพแรงงานรับจ้าง และวิถีชีวิตในสังคมเมืองแตกต่างจากสังคมชนบทในประเทศจีนอันเป็นถิ่นฐานเดิม ดังนั้นเมื่อแรกเข้ามาอยู่ในสังคมใหม่ แรงงานรับจ้างชาวจีนจึงต้องพึ่งพาอาศัย "จีนเก่า" ที่อยู่ในกรุงเทพฯ มาก่อน เช่น ความสัมพันธ์ในสมาคมลับอั้งยี่ สมาคมชาวจีน และระบบกงสี จำนวนแรงงานจีนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ได้สร้างปัญหาต่างๆ ทั้งต่อชุมชนชาวจีนและต่อรัฐไทย จนกระทั่งรัฐได้มีมาตรการในการจัดการควบคุมแรงงานรับจ้างชาวจีนอย่างเข้มงวด ความสัมพันธ์ระหว่างกันของชาวจีน และการเข้ามาของแรงงานไทย ทำให้แรงงานรับจ้างชาวจีนในสังคมกรุงเทพฯ ลดบทบาทลงและถูกทดแทนด้วยแรงงานไทยในที่สุด

เดือนพิศ ชัยพรหมประสิทธิ์. (2531). สถานภาพและบทบาทของสตรีในครอบครัวจีนในสังคมไทยปัจจุบัน กรณีศึกษากลุ่มอนุรักษนิยมในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: สังคมวิทยาภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทของสตรีจีนในชีวิตประจำวันภายในครอบครัวสังคมไทยปัจจุบันว่ามีสถานภาพและบทบาทเป็นเช่นใด ผลการวิจัยพบว่า สตรีจีนในปัจจุบันมีสถานภาพและบทบาทที่สูงขึ้นกว่าเดิมในบางเรื่อง สตรีรุ่นใหม่มีโอกาสได้รับการศึกษาเท่าเทียมบุรุษ สามารถเลือกคู่ครองได้เอง สามารถประกอบอาชีพนอกบ้านได้ มีส่วนในการอบรมปกครองและเลี้ยงดูบุตร และสตรีมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมภายในครอบครัวมากขึ้น อย่างไรก็ตามแม้สตรีจีนจะได้รับการยอมรับมากขึ้น แต่ก็ยังมีข้อผูกพัน 2 ประการ คือ 1) บุตรชายยังคงมีความสำคัญมากกว่าบุตรสาว เพราะบุตรชายจะยังเป็นผู้สืบทอดวงศ์ตระกูลต่อไป 2) สตรีจีนก็ยังรับหน้าที่รับผิดชอบในการทำงานบ้านแต่เพียงผู้เดียว

พรพรรณ เตียรักษ์กิจสกุล. (2536) . พัฒนาการบทบาทของสมาคมชาวจีนในกรุงเทพฯที่มีต่อคนไทยเชื้อสายจีน (พ.ศ.2485-2535). กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ สาขามานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศึกษาถึงบริบทการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมของสังคมไทยที่ส่งผลต่อบทบาทสมาคมชาวจีนในกรุงเทพฯ จากการศึกษาพบว่า สมาคมชาวจีนในกรุงเทพฯสามารถแบ่งได้เป็น 9 ประเภท คือ 1) สมาคมที่เกี่ยวกับธุรกิจการค้า จำนวน 40 สมาคม 2) สมาคมส่งเสริมวิชาชีพ จำนวน 24 สมาคม 3) สมาคมกลุ่มภาษา จำนวน 9 สมาคม 4) สมาคมระดับอำเภอในจีน จำนวน 14 สมาคม 5) สมาคมแซ่ตระกูล จำนวน 103 สมาคม 6) สมาคมทางสาธารณกุศล จำนวน 252 สมาคม 7) สมาคมทางวัฒนธรรม จำนวน 50 สมาคม 8) สมาคมที่เกี่ยวกับโรงเรียน จำนวน 20 สมาคม 9) สมาคมที่เกี่ยวกับกลุ่มอายุ จำนวน 4 สมาคม รวมทั้งสิ้น 522 สมาคม จากการศึกษาพบว่าบทบาทของสมาคมชาวจีนในกรุงเทพฯมีความสำคัญมาก ทั้งในการช่วยเหลือแก่จีนอพยพ บทบาททางสาธารณกุศล และการให้ความร่วมมือกับทางราชการ

จินตนา งามสว่าง. (2542) . การอบรมเลี้ยงดูบุตรของสตรีไทยเชื้อสายจีนในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิจัยทางมานุษยวิทยา เรื่อง การอบรมเลี้ยงดูบุตรของสตรีไทยเชื้อสายจีนในกรุงเทพมหานครนี้ มุ่งตอบคำถามหลักที่ว่า มารดาเหล่านี้ประสบความสำเร็จในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหรือไม่ ข้อมูลที่ใช้ในการพิสูจน์สมมติฐานได้มาจากการศึกษาสตรีไทยเชื้อสายจีน จำนวน 20 คน จากส่วนต่างๆ ของกรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตสภาพแวดล้อมตามแนวทางมานุษยวิทยา และการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆ การศึกษาครั้งนี้มีสมมติฐานนำทางทางการศึกษาอยู่ 5 สมมติฐาน สมมติฐานที่ได้รับการสนับสนุนว่าถูกต้องมี 3 สมมติฐานคือ 1) มารดาที่มีการศึกษาสูงจะประสบความสำเร็จในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่ามารดาที่มี การศึกษาต่ำ 2) มารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคงจะประสบความสำเร็จในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่า มารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่มั่นคง และ 3) มารดาที่มีรายได้สูงจะประสบความสำเร็จในการเลี้ยงดูบุตรมากกว่า มารดาที่มี รายได้ต่ำ สำหรับวิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรนั้นมารดาโดยทั่วไปจะใช้วิธีการใช้เหตุผลและเป็นประชาธิปไตย ขณะที่บิดามักจะใช้วิธีที่ค่อนข้างเข้มงวด หลังจากอภิปรายผลการศึกษาแล้ว วิทยานิพนธ์นี้ได้เสนอปัญหาที่ประสพระหว่างการ ศึกษา และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ทั้งด้าน ทฤษฎีและปฏิบัติ

สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์. (2553). ชีวิตสามัญชนจีนในกรุงเทพฯ ระหว่าง พ.ศ. 2500-2517. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ได้ศึกษาเกี่ยวกับชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์จีนระดับล่างหรือสามัญชนจีนในกรุงเทพฯ ระหว่าง พ.ศ. 2500-2517 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมในสังคมไทย ส่งผลให้สามัญชนจีนที่ประสบปัญหาและความกดดัน และจากความเป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยขาดแคลนอำนาจและและทุนต่างๆที่จำเป็นต่อการปรับตัว ในขณะที่ได้รับแรงกดดันอย่างซับซ้อนจากบริบทรอบตัว ทั้งจากครอบครัว ชุมชนจีน เจ้าหน้าที่รัฐ และกระแสชาตินิยมในสังคมไทย แรงกดดันทวีความรุนแรงขึ้นหลังทศวรรษ 2510 ซึ่งสภาพเศรษฐกิจและการเมืองผันผวนมากขึ้น จนส่งผลกระทบต่อชาวจีน จนผลักดันให้เกิดความเคลื่อนไหวในหมู่ชาวจีนหลายลักษณะ โดยเฉพาะในหมู่มูลุ่กจีนระดับล่าง ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบจาก ปัญหาอันเป็นผลจากความเปลี่ยนแปลงและความผันผวนแห่งยุคสมัยอย่างรุนแรง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างลูกจีนกับคนกลุ่มอื่นๆ มิได้ปรับเปลี่ยนไปในทางที่เอื้อให้ลูกจีนที่ยากจนมีโอกาสก้าวพ้นจากวิกฤตของชีวิต แต่ในทางกลับกันสภาวะแวดล้อมในตอนนั้นกลับกดดันให้ลูกจีนเหล่านี้ได้รับความคับแค้นในชีวิตมากขึ้น จนกระทั่งคนจีนเหล่านี้ได้ทำการต่อต้านรัฐและสังคม จนเกิดเป็นเหตุการณ์ “จลาจลที่พลับพลาไชย” เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2517

ด้านวัฒนธรรม

แวววิเชียร อภิชาติวรพันธ์. การศึกษาอิทธิพลชาวจีนที่มีต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมในกรุงเทพมหานคร. (2524). กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ สถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จากการศึกษาการพัฒนาทางสถาปัตยกรรมในกรุงเทพมหานครส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศทั้งตะวันตกและตะวันออกซึ่งมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นจำนวนมาก แต่พบว่าการศึกษาการศึกษาสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องชาติตะวันออกโดยเฉพาะชาวจีนมีน้อยมาก ทั้งที่ชาวจีนมีบทบาทในการพัฒนาประเทศไทยอย่างมาก และจากการศึกษาอิทธิพลชาวจีนที่มีต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมในกรุงเทพฯ พบว่า พัฒนาการทางสถาปัตยกรรมของชาวจีนในกรุงเทพฯสามารถแบ่งได้ 4 ยุค ได้แก่ ยุคการวางรากฐานวัฒนธรรมจีน (พ.ศ. 2325-2457) เป็นยุคที่ชาวจีนสร้างสรรค์ตามความคุ้นชินที่ได้ที่ 3 พบเห็นมาเมื่อครั้งอยู่ในประเทศจีน ยุคที่ 2 ยุคการปรับตัวสู่ความสมัยใหม่

แบบตะวันตก (พ.ศ.2457-2488) มีการผสมผสานรูปแบบศิลปะตะวันตกบ้าง แต่ยังคงสื่อความหมายมงคลตามความเชื่อของชาวจีน ยุคที่ 3 เป็นยุคแห่งการควบคุมชาวจีน (พ.ศ. 2488-2518) รูปแบบสถาปัตยกรรมของชาวจีนจึงเปลี่ยนแปลงไปตามรูปแบบสถาปัตยกรรมทั่วไปที่มีในสังคมไทย ยุคที่ 4 เป็นยุคแห่งเสรีภาพทางชาติพันธุ์ (พ.ศ. 2518-ปัจจุบัน) เป็นยุคที่มีเสรีภาพในการออกแบบสถาปัตยกรรมของชาวจีนจึงสื่อถึงเอกลักษณ์ร่วมสมัยเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐาน จึงเห็นได้ว่า ชาวจีนในกรุงเทพฯยังคงยึดถือในเรื่องคติความเชื่อและวัฒนธรรมจีนไว้ในทุกยุคทุกสมัย แต่มีวิธีการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมที่แตกต่างกันตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา ตั้งแต่เน้นการแสดงออกทางกายถึงเอกลักษณ์จีนอย่างชัดเจนในยุคแรก ต่อมาจึงผสมผสานศิลปกรรมของตนเข้ากับสถาปัตยกรรมที่อยู่ในกระแสขณะนั้น ไปจนถึงการเลือกองค์ประกอบสถาปัตยกรรมเพียงบางส่วนในอดีตกลับมาใช้ในปัจจุบันเท่านั้น ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงพัฒนาการการรวมกลุ่มของชาติพันธุ์จีนในประเทศไทย

พรพิไล เอื้อวิเศษวงศ์. (2538). จิว : การเชื่อมความนิยมของชาวจีนในเยาวราช. กรุงเทพฯ : สารนิพนธ์ มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร

จิวในเยาวราช ซึ่งในประมาณ 50-60 ปีที่แล้ว เป็นการแสดงที่ชาวจีนในเยาวราชให้ความสนใจเป็นอย่างมากไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ แต่มาปัจจุบันนี้ผู้คนในเยาวราชให้ความสนใจน้อยลงอย่างมากแม้กระทั่งมีการแสดงให้ดูแบบไม่ต้องเสียเงิน คนก็ยังดูกันน้อยมาก จากการศึกษาทำให้พบว่าสาเหตุที่ทำให้มีคนดูจิวในเยาวราชลดน้อยลงเนื่องจากการกลืนกลายทางวัฒนธรรมของสังคมไทยกับสังคมจีน การกลืนกลายทางวัฒนธรรมทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไป จีนแม้ว่าจะรับวัฒนธรรมของสังคมไทยซึ่งเป็นวัฒนธรรมใหญ่ แต่ก็ยังคงรักษาวัฒนธรรมย่อยอยู่เช่นเดิม ไม่รับวัฒนธรรมของสังคมไทยมาทั้งหมด แต่อาจจะลดพิธีกรรมอื่นๆลงบ้าง เหตุผลประการสุดท้ายที่ทำให้สังคมชาวจีนเปลี่ยนแปลงไป คือ พฤติกรรมการยอมรับสิ่งใหม่ของชาวจีน ซึ่งเดิมจะเคร่งครัดมากจะไม่ค่อยยอมรับสิ่งใหม่ๆจากภายนอกต้องอาศัยระยะเวลา และการปรับตัวจนในที่สุดสังคมชาวจีนเริ่มที่จะยอมรับสิ่งใหม่ๆที่เข้ามาในสังคม โดยเฉพาะบรรดาลูกหลานชาวจีนที่เกิดในเมืองไทย จะรับสิ่งใหม่ๆได้เร็วมาก ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ชาวจีนในเยาวราชละเลยที่จะปลูกฝังให้ลูกหลานเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมของชาวจีน ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่หลักศีลธรรม ความกตัญญู ความขยันหมั่นเพียร การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มากกว่า และการที่ลูกหลานชาวจีนที่อยู่ในประเทศไทยได้รับการศึกษาแบบไทย คือ เรียน พูด อ่าน เขียน เป็นภาษาไทย ทำให้ปัจจุบันลูกหลานชาวจีนส่วนใหญ่ฟัง และพูดภาษาจีนได้ส่งผลให้ไม่มีความสนใจที่จะดูจิว เพราะฟังไม่เข้าใจ ดูไม่รู้เรื่อง นอกจากนี้วัฒนธรรมการพักผ่อน

หย่อนใจที่เปลี่ยนไปของชาวจีนในยวราช ที่เดิมมีเพียงจิวเท่านั้นที่ให้ความบันเทิงในยามว่างของชาวจีน แต่เมื่อสังคมเริ่มรับวัฒนธรรมความบันเทิงจากภายนอก ประกอบกับความเจริญทางเทคโนโลยี ทำให้ชาวจีนมีทางเลือกที่เพิ่มมากขึ้น เช่น มีโรงภาพยนตร์ มีโทรทัศน์ มีวีดีโอ มีห้างสรรพสินค้าที่ทันสมัย สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้วัฒนธรรมการพักผ่อนหย่อนใจของชาวจีนแปรเปลี่ยนไปจากเดิม มีทางเลือกที่มากขึ้น

ไพริน นิเวศน์ปฐมวัฒน์. (2538). โป๊ยเซียน : บทบาทและความสำคัญของความเชื่อชาวจีน กรณีศึกษามูลนิธิโพธิภาวนาสงเคราะห์ สะพานใหม่ ดอนเมือง กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : สารนิพนธ์ มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร

ความเชื่อที่สำคัญอย่างหนึ่งของชาวจีน คือ ความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าซึ่งจัดอยู่ในศาสนาเต๋า เทพเจ้าที่จัดว่าเป็นเทพชั้นสูงสุด คือ เทพเจ้าโป๊ยเซียน คนจีนถือว่าการกราบไหว้บูชาเทพเจ้าโป๊ยเซียนจะทำให้เกิดโชคลาภ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เกิดมีพิธีเข้าทรงเทพเจ้าโป๊ยเซียนขึ้น มีผู้คนเข้าไปร่วมพิธีเป็นอันมากโดยเฉพาะกลุ่มชาวจีนที่อยู่ในประเทศไทย กลุ่มคนไทยก็มีบ้างแต่ไม่มากนัก พิธีนี้จะจัดให้มีขึ้นทุก ๆ วันที่มีเลข 8 ตามปฏิทินจีน โดยจะจัดขึ้นที่มูลนิธิโพธิภาวนาสงเคราะห์ สะพานใหม่ดอนเมือง กรุงเทพฯ ซึ่งถือว่ามูลนิธินี้มีความสำคัญอย่างยิ่งกับพิธีนี้ นอกจากพิธีเข้าทรงแล้วที่มูลนิธิยังมีรูปเคารพต่าง ๆ มากมายทั้งของศาสนาพุทธและศาสนาเต๋าทำให้อุณหภูมิต่างกันขึ้น ที่นี้มีการจัดบริหารงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้มูลนิธินี้ดำรงอยู่ได้ คณะกรรมการบริหารที่นี้ส่วนใหญ่จะเป็นพวกผู้ชายคนจีนที่มีอายุมากแล้วที่มาช่วยมูลนิธิโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ นอกจากความสบายใจ ทุกคนที่เข้ามาในมูลนิธิจะเข้ามาด้วยใจไม่หวังสิ่งตอบแทน ด้วยเหตุนี้ทำให้เห็นว่าการเข้าร่วมในมูลนิธิหรือการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายภายในมูลนิธิไม่ใช่เรื่องงมงายหรือเป็นการบริจาคเงินทอง เพราะทุกคนก็เห็นว่ามูลนิธินี้เป็นศูนย์กลางระหว่างมนุษย์ที่จะช่วยเหลือมนุษย์ที่ตกยากด้วยกัน ทุกคนเข้ามาด้วยจิตศรัทธาไม่มีการบังคับ

พฐ บุญยปถัมภ์. (2537). พิธีงเด็ก : ความสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของชาวจีนในสังคมไทย ศึกษาเฉพาะกรณีจีนแต่จิว ย่านถนนสุขุมวิท. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ สาขาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ในสารนิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาเฉพาะพิธีงเด็ก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการตายของชาวจีนแต่จิวที่อาศัยอยู่ในย่านสุขุมวิท โดยตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่า วัฒนธรรมใด ๆ ก็ตาม หากมีการเคลื่อนย้ายหรือปะทะกับสังคมอื่นก็จะมีอาการกลืน เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

แต่ก็ยังคงปรากฏตัวของวัฒนธรรมเดิมของตนไว้ ซึ่งสังคมของชาวจีนในย่านสุขุมวิทมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงไปมากกว่าชุมชนชาวจีนในแหล่งอื่นที่มีความเข้มข้นทางวัฒนธรรมสูงกว่า แต่เนื่องจากปัจจุบันมีหน่วยงานเอกชน เช่น สมาคมต่างๆ เข้ามารับหน้าที่ดูแลในเรื่องพิธีกรรมเด็กให้กับผู้ที่ต้องการจัด โดยผู้จัดไม่ต้องกังวล หรือประสบกับปัญหายุ่งยาก สอดคล้องกับสภาพสังคมที่ผู้คนไม่มีเวลาวางตั้งเช่นปัจจุบัน ทำให้พิธีกรรมเด็กสามารถที่จะดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันได้ และยังมีแนวโน้มแห่งการสืบเนื่องที่ชัดเจนอีกด้วย

วิมลรัตน์ หงษ์ร้อน. (2537). ฮวงจุ้ย : บทบาทของความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ยที่มีต่อการทำกิจการค้าของชาวจีนแต่จิว กรณีศึกษา ธุรกิจการค้าย่านเยาวราชตั้งแต่วังเวียนโอเดียนถึงแยกเยาวราช. กรุงเทพฯ : สารนิพนธ์ มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชุมชนชาวจีนที่ใหญ่ที่สุด คือ บริเวณถนนเยาวราช คนจีนที่อาศัยอยู่บริเวณเยาวราชประกอบไปด้วยจีนหลายกลุ่มภาษา แต่ที่มากที่สุด คือ คนจีนแต่จิว ซึ่งคนจีนเหล่านี้ส่วนมากจะประกอบธุรกิจการค้า ดังนั้นเยาวราชจึงเป็นศูนย์รวมของธุรกิจหลายประเภท เช่น ร้านทอง ร้านอาหาร บริษัทห้างร้านต่างๆ แหล่งบันเทิง รงหนั่ง โรงละคร โรงแรม เป็นต้น ในการประกอบธุรกิจเหล่านี้ย่อมประสบทั้งกำไรและขาดทุน แต่พ่อค้านักธุรกิจทุกคนย่อมปรารถนาให้ธุรกิจของตนนั้นมีแต่ความเจริญรุ่งเรืองและประสบแต่ผลกำไร ดังนั้นความเชื่อในเรื่องฮวงจุ้ยจึงเข้ามามีบทบาทต่อการทำธุรกิจการค้า เพื่อเป็นหลักประกันว่าได้กระทำทุกสิ่งทุกอย่างถูกต้องตามลักษณะที่ดี ไม่ขัดขวางโชคกลางที่จะได้รับและเพื่อเป็นการเสริมความมั่นใจในการประกอบธุรกิจการค้าให้รุ่งเรืองต่อไป และเนื่องด้วยเยาวราชช่วงระหว่างวงเวียนโอเดียนจนถึงสี่แยกราชวงศ์ เป็นแหล่งที่มีการประกอบธุรกิจหนาแน่นที่สุดบนถนนเยาวราช และในบริเวณนี้ชาวจีนแต่จิวยังคงมีความเชื่อที่เคร่งครัดในวัฒนธรรมจีนอยู่มาก ดังนั้นจะทำให้สามารถทราบถึงความเชื่อในเรื่องฮวงจุ้ยได้อย่างชัดเจน

อ้อมพร ดันกิติภิญโญ. (2537). การศึกษาคติการสร้างรูปจตุโลกบาลในวัดจีนในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา วัดมังกรกมลาวาส วัดบำเพ็ญจีนพรต วัดทิพยวารีวิหาร และวัดโพธิ์แมนคุณาราม. กรุงเทพฯ : สารนิพนธ์ โบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

จากการศึกษา พบว่า วัดจีนในกรุงเทพฯ ที่มีรูปจตุโลกบาล มีจำนวน 4 วัด คือ วัดมังกรกมลาวาส วัดบำเพ็ญจีนพรต วัดทิพยวารีวิหาร วัดโพธิ์แมนคุณาราม แม้ว่าคติรวมทั้งรูปแบบของจตุโลกบาลมีความแตกต่างจากประเทศจีนบ้าง แต่ก็แสดงถึงความจำเป็นที่จะต้องมียุปรูปจตุโลกบาลในวัดจีน และวัดจีน 3 วัด ในจำนวน 4 วัดในกรุงเทพฯ คือ วัดมังกรกมลาวาส วัดบำเพ็ญ

จีนพรต วัดทิพยวารีวิหาร เป็นวัดที่สร้างจากแรงศรัทธาของพุทธศาสนิกชนชาวจีน แต่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและฐานะทางสังคมของชาวจีนที่มั่นคงขึ้นกว่าแต่ก่อน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความศรัทธาในศาสนาพุทธนิกายมหายานของชาวจีน เนื่องจากการกล่าวกันว่าชาวจีนในประเทศไทยมีความโน้มเอียงในการผสมกลมกลืนเข้ากับไทยมากกว่าชาวจีนในภูมิภาคต่างๆ เช่น ชาวจีนในมาเลเซีย ชาวจีนในฟิลิปปินส์

พระมหาสนม นิลวรรณ. ความเชื่อและการปฏิบัติเกี่ยวกับการกินเจ : ศึกษาเปรียบเทียบการกินเจของพุทธศาสนิกชนในวัดจีนและวัดไทย ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สาขาศาสนาเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยมหิดล

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยายมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติเกี่ยวกับการกินเจของพุทธศาสนิกชนในวัดจีนและวัดไทยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือพุทธศาสนิกชนที่ไปกินเจในวัดโพธิ์แมนคุณาราม กรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน และพุทธศาสนิกชนที่ไปกินเจในวัดสามพราน จังหวัดนครปฐม จำนวน 80 คน ผลการวิจัยพบว่า พุทธศาสนิกชนในวัดทั้งสองมีความรู้เกี่ยวกับการกินเจ แต่กลุ่มวัดจีนมีความรู้มากกว่า ด้านความเชื่อเกี่ยวกับการกินเจพบว่า พุทธศาสนิกชนทั้งในวัดจีนและวัดไทยส่วนใหญ่กินเจด้วยความเชื่อพระโพธิสัตว์ (ความเมตตา กรุณา) เชื่อกรรม-สังสารวัฏ บุญ บาป แต่มีความแตกต่างกันเป็นรายข้อ โดยพุทธศาสนิกชนในวัดจีนบางส่วนมีแนวโน้มที่จะเชื่อในเรื่องการกินเจเพื่อรักษาสุขภาพ ในขณะที่พุทธศาสนิกชนในวัดไทยบางส่วน มีแนวโน้มที่จะเชื่อในหลักคำสอนเรื่องกรรม-สังสารวัฏ ด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับการกินเจพบว่า พุทธศาสนิกชนในวัดจีน มีความเคร่งครัดในการกินเจ และพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการกินเจ แต่ไม่เน้นเรื่องการทำทาน ศีล 5 หรือศีล 8 (อุโบสถศีล) ในขณะที่พุทธศาสนิกชนในวัดไทยไม่เคร่งครัดในการกินเจ แต่เน้น เรื่องการทำทานศีล 5 หรืออุโบสถศีล

ทรงพล สุขุมวาท. (2545). ดนตรีจีนแต่จิว : กรณีศึกษาวงดนตรีคลองเตยเหลียงหลักฮึง. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงมานุษยวิทยาดนตรีวิทยา มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาวงดนตรีคลองเตยเหลียงหลักฮึง การสืบเนื่องทางโครงสร้างของเพลงแต่จิวและ กลวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีวง ผลการวิจัยพบว่าวงดนตรีคลองเตยเหลียงหลักฮึงเป็นวงดนตรีประเภทชิวจู้ชนิดหนึ่ง เรียกว่าวง หีชี มีนักดนตรีเป็นชาวแต่จิวที่อยู่เมืองไทยมานาน มีเครื่องดนตรี ประเภทหลู่ได้แก่

ห่วยแตก ถังเขียว ประเภทขอได้แก่ ยี่ฮี้ หยี่ฮู้ พำฮี้ ตัวผ่า ประเภทขิมได้แก่ เอี้ยวคัม ประเภทพิณได้แก่ ปี่แป๊ะ มีบทเพลงหี่ซี้ ที่เป็นชื่อผู้โบราณ ของแต้จิ๋ว และยังมีเล่นมาจนถึงปัจจุบัน เครื่องดนตรี ยี่ฮี้ ถือเป็นเอกลักษณ์ ของดนตรีหี่ซี้แต้จิ๋ว เอกลักษณ์ของดนตรีแต้จิ๋ว คือ กลวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีวง ที่มีขลุ่ย ซอ พิณ และขิมนั้น มีเทคนิคต่าง ๆ เฉพาะตัว เช่น ขลุ่ยมีการปรับแต่งเยื่อที่ต้องจัดให้เยื่อเกิดรอยจีบย่นที่ละเอียด สม่่าเสมอ ซอมีการใช้คันชักที่ใช้หัวไหล่เป็นจุดหมุนส่งแรงไปที่จุดส่งแรงบริเวณใต้ ข้อศอกขวาเล็กน้อย พิณมีการใช้นิ้วมือขวาตีซึ่งต้องมีการออกแรงและผ่อนแรง ขิมมีวิธี ไม่นิยม ซาเตียมเจ๊ก ที่มีการตีเป็นทำนอง 3 ครั้ง สลับเสียงต่ำคู่แปด 1 ครั้ง เหล่านี้เป็นวิธีที่มีธรรมเนียมปฏิบัติสืบทอดกันมา

เอมอร ชลพิไลพงศ์. (2545). การสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนในเขตไชน่าทาวน์. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารของชาวจีนในการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างรุ่นต่อรุ่น และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม โดยเก็บข้อมูลการศึกษาจากครอบครัวชาวจีนที่มีสมาชิก 3 รุ่น จำนวน 10 ครอบครัวในย่านเยาวราช (ไชน่าทาวน์) โดยรุ่นแรกจะต้องอพยพมาจากประเทศจีน จากผลการศึกษาพบว่า รูปแบบในการสื่อสารของชาวจีนในไชน่าทาวน์ มี 2 รูปแบบคือ การสื่อสารแบบเป็นกิจจะลักษณะ (การสื่อสารโดยตรง) โดยชาวจีนรุ่นแรกจะใช้วิธีการพูด บอก หรือสอนโดยตรง เพื่อให้ลูกหลานได้รับรู้วัฒนธรรมจีนด้านต่าง ๆ อีกรูปแบบที่ชาวจีนรุ่นแรกใช้ก็คือ การสื่อสารแบบไม่เป็นกิจจะลักษณะ (การสื่อสารโดยอ้อม) เป็นการสื่อสารโดยไม่ได้ตั้งใจจะสื่อสาร เป็นการทำซ้ำบ่อย ๆ หรือบางครั้งก็ไม่มี การสื่อสารใดๆ แต่ลูกหลานเกิดกระบวนการเรียนรู้จนสามารถรับรู้วัฒนธรรมจีนต่าง ๆ ได้เองในที่สุด โดยครอบครัวกลุ่มตัวอย่างแต่ละครอบครัวเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารประกอบไปด้วย ปัจจัยภายใน คือ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ลักษณะนิสัยของสมาชิกภายในครอบครัว และเวลาในการสื่อสาร ส่วนปัจจัยภายนอก คือ เพื่อนหรือโรงเรียน สื่อมวลชน และสมาคมต่างๆ นอกจากนี้ หน่วยงานของรัฐ และนโยบายของรัฐ ก็มีส่วนต่อการสื่อสารเช่นกัน ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ล้วนแล้วแต่มีผลต่อการสืบทอดวัฒนธรรมของชาวจีนไม่มากนัก

สุดา หัสสภานุ. (2545). คำเรียกขานในภาษาจีนแต่จิวที่ใช้โดยคนไทยเชื้อสายจีนในเยาวราช. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์รูปแบบของคำเรียกขานในภาษาจีนแต่จิว ที่ใช้โดยคนไทยเชื้อสายจีนในเยาวราช และศึกษาอิทธิพลของความสัมพันธ์แบบต่างๆ ระหว่างผู้พูดผู้ฟังที่มีต่อการใช้คำเรียกขาน รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบของคำเรียกขานกับอายุของผู้พูด ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยวิธีการสังเกตการณ์สนทนาของคนไทยเชื้อสายจีนในเยาวราช จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง 3 แบบ ได้แก่ ความสัมพันธ์แบบสมดุลง่าย แบบไม่สมดุลง่าย และแบบเป็นกลาง พบว่า คำเรียกขานที่ใช้เป็นคำเรียกขานมากที่สุดในความสัมพันธ์แบบไม่สมดุลง่าย (ระหว่างญาติผู้ใหญ่กับญาติผู้น้อย) และในความสัมพันธ์แบบเป็นกลาง (ระหว่างผู้ให้บริการกับผู้รับบริการ) สำหรับในความสัมพันธ์แบบสมดุลง่าย (ระหว่างเพื่อนกับเพื่อน) ชื่อ เป็นคำเรียกขานที่ใช้มากที่สุด รองลงมาคือ คำเรียกขานอื่น ผู้วิจัยสรุปว่าการใช้คำเรียกขานดังกล่าว มีความเคารพและความสนิทสนมเป็นปัจจัยกำหนด กล่าวคือ หากผู้พูดรู้สึกสนิทสนมกับผู้ฟังมากจะใช้ ชื่อ เป็นคำเรียกขาน แต่ถ้าผู้พูดรู้สึกเคารพผู้ฟังมากจะใช้ คำเรียกขานอื่น เป็นคำเรียกขาน จากการศึกษาการใช้คำเรียกขานตามอายุของผู้พูดทำให้เห็นว่า แนวโน้มการใช้รูปแบบคำเรียกขานที่มีคำนำหน้า เป็นส่วนประกอบมีจำนวนลดลงในผู้พูดอายุน้อย แสดงว่าผู้พูดอายุน้อยให้ความสำคัญกับการใช้ คำนำหน้า ลดน้อยลง สำหรับเรื่องอิทธิพลของภาษาไทยที่มีต่อภาษาจีนแต่จิว ผู้วิจัยพบว่าการใช้คำเรียกขานในผู้พูดอายุน้อย ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมากกว่าการใช้คำเรียกขานในผู้พูดอายุมาก ซึ่งแสดงออกโดยการรับรูปแบบคำเรียกขานไทยเข้ามาใช้ เช่น สรรพนาม และ สรรพนามและชื่อ

ธนทรัพย์ มีทรัพย์. (2549). พฤติกรรมการสื่อสารเพื่อการสืบทอดภาษาจีนของชาวจีนในเขตชุมชนชาวจีนกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรมการใช้ภาษาจีนเพื่อการสื่อสารในบริบทต่าง ๆ 2) พฤติกรรมการสื่อสารเพื่อการสืบทอดภาษาจีน ของชาวจีนในชุมชนชาวจีนย่านเยาวราช ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์สมาชิกในครอบครัวชาวจีนในชุมชนชาวจีนย่านเยาวราช จำนวน 10 ครอบครัว ครอบครัวละ 3 รุ่น ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการสื่อสารภาษาจีนในบริบทชีวิตประจำวันมีอยู่ 2 รูปแบบ คือพฤติกรรมการสื่อสารภาษาจีนภายในและภายนอกครอบครัวโดยมีทั้งรูปแบบการพฤติกรรมการสื่อสารภาษาจีนที่เป็นกิจจะลักษณะ และพฤติกรรมการสื่อสารภาษาจีนที่ไม่เป็นกิจจะลักษณะ มีทั้งพฤติกรรมการสื่อสาร

ภาษาจีนล้วน ๆ และพฤติกรรมการสื่อสารภาษาจีนคนไทย ผ่านรูปแบบประโยคซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ และพฤติกรรมการสื่อสารภาษาจีนขึ้นอยู่กับทักษะทางภาษาจีนของแต่ละคน จะมีความจริงจังในการสื่อสารภาษาจีนกันมากที่สุดคือ ระหว่างสมาชิก รุ่น 1 กับ รุ่น 1 รองลงมาก็คือ สมาชิก รุ่น 1 กับ รุ่น 2 ส่วนพฤติกรรมการสื่อสารภาษาจีนระหว่างรุ่น 1 กับสมาชิก รุ่น 3 ส่วนใหญ่จะเป็นพฤติกรรมการสื่อสารภาษาจีนคนไทย และอาจจะไม่มีพฤติกรรมการสื่อสารภาษาจีนระหว่างรุ่น ระหว่างสมาชิก รุ่นที่ 2 กับสมาชิก รุ่นที่ 3 ใน บางครอบครัว และพฤติกรรมการสื่อสารเพื่อการสืบทอดภาษาจีนของกลุ่มตัวอย่าง มีทั้งเกิดขึ้นในครอบครัวและนอกครอบครัว ซึ่งมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ การสืบทอดแบบทางตรงและทางอ้อม ยกตัวอย่างเช่น การปฏิบัติตนเองเป็นต้นแบบ การสอน การบังคับ การใช้ภาษาจีนในชีวิตประจำวัน การรับสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาษาจีน การโน้มน้าวใจเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของภาษาจีน

ธรรมาภรณ์ วงศ์บุญชัยนันท์. (2547). พิธีงเด็ก: ระบบสัญลักษณ์และระบบเครือญาติของชาวจีนแต่จิวในเยาวราช. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ คณะมนุษยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการศึกษาได้อธิบายถึงความสำคัญ วิธีการปฏิบัติ และการเปลี่ยนแปลงของพิธีงเด็กว่า พิธีงเด็กเป็นพิธีกรรมชีวิตที่เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของพิธีศพของชาวจีน เพื่อแสดงถึงความกตัญญูของลูกหลานที่มีต่อบรรพบุรุษของตน นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างครอบครัวจีนที่มีการกำหนดบทบาทของสมาชิกในครอบครัวและสายตระกูลได้อย่างชัดเจน พิธีงเด็กยังสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมและความเชื่อของชาวจีน ที่ถือว่าการทำงเด็กเป็นการตอบแทนผู้ตายให้มีความสุขสบาย เช่นเดียวกับตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ดังที่เห็นจากการประกอบพิธีครบตามขั้นตอนต่าง ๆ 10 ขั้นตอนที่เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความกตัญญูที่มีต่อผู้ตาย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้มีการปรับเปลี่ยนขั้นตอนและรูปแบบในพิธีงเด็กให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ภายนอก การเสื่อมสลายของระบบครอบครัวจีนเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่มีผลให้ค่านิยมในการประกอบพิธีงเด็กมีแนวโน้มที่จะลดความสำคัญลง อันเป็นผลมาจากการผสมกลมกลืนทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างจีนกับไทย

วรวรรณ เหวียนระวี (2552) การศึกษาสภาพและบทบาทของดนตรีจีนในชุมชนตลาดพลู เขตธนบุรี จังหวัดกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : ปริญญาานิพนธ์ สาขามานุษยดุริยางวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลการศึกษาพบว่า ในชุมชนตลาดพลูมีคนไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เมื่อคนจีน คนไทยเชื้อสายจีน วางจากการทำงานก็จะมีที่พักผ่อน โดยมาพบปะสังสรรค์กันตามสมาคมต่าง ๆ มีการเล่นดนตรี มีการร้องรำทำเพลงกัน เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ คลายความตึงเครียดจากการทำงาน จึงได้มีการตั้งสมาคมดนตรีจีนสองสมาคมด้วยกัน คือ 1) สมาคมซัมเป้าเก็งเต็ง 2) สมาคมอิ้วฮัวก๊กเก้าจู้ และนักดนตรีอิสระจำนวน 3 ท่าน นักดนตรีในชุมชนตลาดพลู มีอายุระหว่าง 28 – 84 ปี แต่การสืบทอดจากผู้สูงอายุของคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีน สู่คนไทยเชื้อสายจีนมีเพียงไม่กี่คน ในขณะที่นักดนตรีจีนที่อพยพเข้ามาไทย และคนไทยเชื้อสายจีนที่อายุมาก เริ่มลดลงนักดนตรีที่เล่นประจำวงก็มีอยู่น้อย และไม่ค่อยมีผู้หัดดนตรีเพิ่ม

ธมลวรรณ ตั้งวงษ์เจริญ. (2542). เอกลักษณะชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนอ้อมใหญ่. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ มานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนอ้อมใหญ่ ผลการศึกษามีดังนี้ การขำรงวัฒนธรรมจีนพบว่า ชาวจีนรุ่นแรกมีสำนึกความเป็นจีนอยู่มากและเลือกขำรงวัฒนธรรมจีนไว้ สมาชิกรุ่น 2 ของครอบครัวสามารถรักษาวัฒนธรรมจีนที่พ่อแม่ถ่ายทอดไว้ให้ ขณะเดียวกันเริ่มมีการปรับตัวบางอย่าง เช่น พูดภาษาไทย เรียนรู้วัฒนธรรมไทยจากโรงเรียนและกลุ่มเพื่อน การปรับตัวนี้ปรากฏชัดในรุ่นที่ 3 เมื่อสมาชิกของครอบครัวมีเป้าหมายที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไทย ประกอบกับรัฐบาลไทยในช่วงเวลานั้นมีนโยบายพยายามกดดันให้ชาวจีนในประเทศกลายเป็นไทยเนื่องจากเหตุผลทางการเมือง ด้วยเหตุนี้คนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 จึงมีแนวโน้มตัดสินใจเลือกเป็นไทยและเลือกขำรงเอกลักษณ์วัฒนธรรมจีนไว้ในฐานะสมาชิกของครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนตามแนวคิดการเลือกอย่างมีเหตุผล การเลือกประกอบอาชีพและการศึกษา พบว่า ชาวจีนรุ่นแรกส่วนใหญ่เลือกประกอบอาชีพเกษตรมากกว่าการค้าขาย เนื่องจากไม่มีเงินทุนสำหรับการค้า แต่สมาชิกรุ่น 2 กลับมีแนวโน้มออกจากอาชีพเกษตรไปสู่อาชีพที่ดีกว่าได้แก่ อาชีพช่างฝีมือและอาชีพค้าขาย ส่วนด้านการศึกษาพบว่า พ่อแม่ชาวจีนสมัยก่อนไม่นิยมให้ลูกเรียนหนังสือเพราะสนใจแต่เรื่องทำมาหากิน ความสัมพันธ์ระหว่างการตั้งถิ่นฐานและอาชีพพบว่า หลังจากที่ชาวจีนตัดสินใจตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยแล้ว ลักษณะอาชีพก่อนและหลังการตัดสินใจตั้งถิ่นฐานยังไม่เปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนอาชีพจากการทำเกษตรมาเป็นค้าขายจะเกิดขึ้นในรุ่น 2 หรือรุ่น 3 หลังจากตัดสินใจตั้งถิ่นฐาน ตามค่านิยมของคนไทยเชื้อสายจีนที่ชอบค้าขาย ดังนั้นการเลือกที่อยู่อาศัยของคนไทยเชื้อสายจีนจึงมักตั้งอยู่ในเขตชุมชน เมืองหรือชุมชนที่มีความเจริญตามลักษณะการประกอบอาชีพ ด้านเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายจีน พบว่า เมื่อประเทศ

จีนเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์ ในปี พ.ศ. 2492 รัฐบาลไทยมีความวิตกกังวลและต้องการสลายความเป็นจีนเพื่อส่งเสริมลัทธิชาตินิยมไทย จึงมีมาตรการควบคุมชาวจีนในประเทศไทยอย่างเข้มงวด ชาวจีนต้องยอมละทิ้งเอกลักษณ์ชาติพันธุ์จีนบางอย่างเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งกับรัฐบาลและปรับเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ใหม่ให้สอดคล้องกับประเทศที่ตนเข้าไปอยู่โดยมีลักษณะที่เรียกว่า ทวิลักษณ์ (Double identity) กลายเป็นลักษณะเฉพาะของคนไทยเชื้อสายจีนในเวลาต่อมา

Pitchanee Sawattayawong. (2546). ป้ายมงคลจีน : การศึกษาความหมายและการใช้ในสังคมจีนแต่จิวในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ สาขาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมายและการใช้ป้ายมงคลจีนในสังคมจีนแต่จิว ในกรุงเทพมหานคร งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลป้ายมงคลจีนจากชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิวในชุมชนเยาวราช จำนวน 120 ชุด ผลการศึกษา ด้านความหมายพบว่า การนำเสนอความหมายของป้ายมงคลจีนแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ ป้ายมงคลจีนที่มีความหมายตรงตามตัวอักษรและที่มีความหมายเชิงเปรียบเทียบ พบว่าความหมายของป้ายมงคลจีนจะเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิวให้ความสำคัญ 5 อย่าง คือ สุขภาพ อาชีพ กิจกรรมในชีวิตประจำวัน เทศกาลสำคัญและพิธีกรรม และความปรารถนา ทั้ง 5 สิ่ง นี้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อและวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิว ด้านการใช้ป้ายมงคลจีนพบว่า ป้ายมงคลจีนคือป้ายที่มีความหมายดีที่ช่วยพรในโอกาสมงคล ต่าง ๆ เขียนด้วยหมึกสีดำ หรือสีทองลงบนกระดาษสีแดง บางแผ่นป้ายประดับด้วยภาพมงคลจีน ใช้ติดไว้ที่ประตูหรือกำแพงบ้าน ลักษณะโครงสร้างภาษาของป้ายมงคลจีนมีการเรียงลำดับคำ ด้วย ประธาน กริยา และกรรม กลุ่มผู้สูงอายุในสังคมชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิวมีความรู้ทางภาษาและการใช้ป้ายมงคลจีนมากกว่ากลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า ด้านทัศนคติพบว่าป้ายมงคลจีนยังคงมีบทบาทสำคัญโดยเฉพาะต่อกลุ่มผู้สูงอายุในสังคมชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิวในอดีตชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิวรุ่น เก่ายังคงยึดมั่นและเชื่อว่าป้ายมงคลจีนจะนำความสำเร็จและความสุขมาให้ซึ่งตรงข้ามกับคนรุ่นใหม่ที่มีมองการใช้ป้ายมงคลจีนเป็นเพียงเครื่องตกแต่งบ้าน ประกอบกับป้ายมงคลจีนบางชุดที่ไม่ได้ ได้รับความนิยมในการใช้ค่อย ๆ หายไปจากชุมชนชาวจีนแต่จิว ดังนั้นทิศทางการใช้ป้ายมงคลจีนใน ประเทศไทยน่าจะมีแนวโน้มลดลง

ชาวญวน

ด้านสังคม

งามพิศ สัตย์สงวน. (2545). สถาบันครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาครอบครัวญวน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างครอบครัว ปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวกลุ่มชาติพันธุ์ญวน ประสบความสำเร็จหรือไม่ประสบความสำเร็จในการอบรมเลี้ยงดูบุตร การรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อครอบครัวญวนและชุมชนญวนสามเสนในปัจจุบัน โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ มามีส่วนช่วยในการวิเคราะห์ ทัศนคติ พฤติกรรม คำพูดที่ได้มาจากการใช้เทคนิควิจัยหลายรูปแบบ เช่น การสังเกตหลายรูปแบบ การสัมภาษณ์หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นแบบ เจาะลึก การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และเทคนิควิจัยที่ใช้รวบรวมข้อมูลของชุมชนประชากรกลุ่มตัวอย่างมีหลากหลายวัยด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นพวกคนที่มีเชื้อสายญวนเก่าแก่ คือ ปู่ย่าตายายที่อพยพมาจากประเทศเวียดนามตั้งแต่รัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา และคนญวนเก่าตั้งแต่อายุ 21 ปีขึ้นไป

กฤษณา ชมภูหอม. (2546) . พัฒนาการและรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านญวนสามเสน . กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ 1.) พัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านญวนสามเสนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 2.) รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิต ระบบกิจกรรม และการใช้พื้นที่ของชุมชนวัดราชาและชุมชน บ้านญวนสามเสน 3.) ปัญหาเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ การตั้งถิ่นฐานของชุมชนวัดราชาและชุมชนบ้านญวนสามเสน 4.) เสนอแนะแนวทาง การแก้ไขปัญหาและรูปแบบการตั้งถิ่นฐานที่เหมาะสมในอนาคตสำหรับชุมชน ผลการศึกษาพบว่าชุมชนบ้านญวนสามเสน สภาพสังคมยังคงมีความเข้มแข็ง เนื่องจากเป็นกลุ่มคริสตชนที่อาศัยสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ การรวมกลุ่มและปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนยังมีอยู่เสมอ

ด้านวัฒนธรรม

โสวัตตรี ณ ถลาง. (2537) . วัดญวน : บทบาทด้านพิธีกรรมและความสัมพันธ์ที่มีต่อชุมชนในเขต กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพ บทบาทและหน้าที่สังคมของวัดญวน ภายใต้สังคมและวัฒนธรรมของไทย โดยอาศัยการศึกษาจากการนำข้อมูลประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวกับความเป็นมาของชาวญวนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาพบว่าญวนที่เกิดขึ้นในองค์กรทางศาสนาของญวนนั้น ได้มีการรวบรวมสมาชิก สร้างความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นของกลุ่มชาติพันธุ์ และได้ผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันศาสนาที่มีอยู่ในสังคมไทย แต่ด้วยเหตุปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ทำให้ญวนต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว แต่ในการดำรงสถานภาพ และทำหน้าที่ทางสังคมของวัดญวนในฐานะสมาชิกที่เป็นองค์กรทางศาสนาของสังคม ยังมีประเด็นที่เกี่ยวกับสังสนันท์ทางวัฒนธรรมพบว่าวัดญวนเป็นแหล่งพบปะทางวัฒนธรรมระหว่าง กลุ่มชาติพันธุ์ ไทย จีน และญวน โดยอาศัยวัฒนธรรมความเชื่อและลัทธิการนับถือศาสนาแบบจีน และผนวกกับพิธีกรรมบางอย่าง ขั้นตอนการปฏิบัติคล้ายพิธีกรรมทางฝ่ายเถรวาทของไทย วัดญวนจึงเป็นตัวสะท้อนของการกลืนกลายทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี ส่วนการรักษาเอกลักษณ์ ทางวัฒนธรรม พบว่าวัดญวนได้สืบสานวัฒนธรรมไว้เพียงอย่างเดียว คือ ภาษา ทั้งนี้แม้จะมีการดำรงอยู่ในฐานะศูนย์กลางของชาวญวนในประเทศ ทว่าวัดญวนก็ยังเป็นองกรทางศาสนาของชนกลุ่มน้อยที่ดำรงอยู่ได้ด้วยการปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงรอบด้าน และตอบรับกับความต้องการของชุมชนแห่งสังคมเมืองที่มีความหลากหลายอย่างกรุงเทพมหานครใน ปัจจุบัน

ชาวญี่ปุ่น

ด้านสังคม

ภาวณิ ศรีอาจ. (2549). สภาพการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่นในสถานที่พักเพื่อการท่องเที่ยวพำนักระยะยาว : กรณีศึกษาโครงการริเออิ ลุมพินี เรสซิเดนซ์. กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นับตั้งแต่เศรษฐกิจเกิดวิกฤตในกลางปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาด้านเศรษฐกิจต่างๆ ส่งผลให้เกิดการเลิกจ้างงาน ทำให้เกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ได้มีการนำเสนอแนวคิดหลากหลายในการแก้ปัญหาเพื่อดึงเงินตราต่างประเทศเข้ามา โดยหนึ่งในแนวคิดที่น่าสนใจ คือ การทำให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางธุรกิจดูแลผู้สูงอายุระดับโลก และมีนโยบายในการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวในกลุ่มที่พำนักระยะยาว (Long Stay) โครงการริเออิ ลุมพินี เรสซิเดนซ์เป็นโครงการที่พักอาศัยรองรับชาวญี่ปุ่นโครงการหนึ่ง ที่มีอายุ 55 ปีขึ้นไป และยังได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ในด้านที่พักเพื่อการท่องเที่ยวระยะยาว จากผลการศึกษาพบว่า ผู้พักอาศัยมีความต้องการพักอาศัยเฉพาะชาวญี่ปุ่น มาพักอาศัยเพื่อการพักผ่อนร่างกาย มาเพื่อการท่องเที่ยวและใช้ชีวิตในต่างแดน ในประเทศที่มีค่าครองชีพต่ำกว่าประเทศตนเอง อาจเข้ามาพักอาศัยร่วมกับบุตรที่เข้ามาทำงานยังประเทศไทย หรือมาพักอาศัยเพียงลำพังแต่ใช้บริการดูแลสุขภาพของทางบริษัทริเออิ จากการศึกษาพฤติกรรมการพักอาศัย พบว่า เป็นผู้ที่มีการศึกษาดี ร่างกายแข็งแรง สนใจวิถีชีวิต ธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมไทย เลือกพักที่ประเทศไทย เพราะค่าครองชีพต่ำ บริการสุขภาพ สภาพภูมิอากาศ โดยแหล่งที่มาของเงิน ที่นำมาใช้จ่ายในแต่ละเดือนของผู้พักอาศัยนั้น ส่วนใหญ่มาจากเงินออมและเงินเกษียณ และยังมีกลุ่มผู้ที่ยังทำงานอยู่หลังจากเกษียณอายุงานแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการประกอบธุรกิจส่วนตัว หรือการสอนภาษาญี่ปุ่นให้กับคนไทยทำให้มีรายได้ที่แน่นอนในแต่ละเดือน เมื่อเทียบเป็นค่าเงินบาทของไทยถือว่าเป็นผู้ที่มีกำลังซื้อสูง จะใช้ไปเพื่อการท่องเที่ยว พักผ่อน และการพักผ่อนร่างกาย การตรวจสุขภาพ

ธันง ไชยสุด. (2552). แนวทางการพัฒนาโครงการเช่าพักอาศัยสำหรับครอบครัวชาวญี่ปุ่นในบริเวณถนน สุขุมวิท กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชาวญี่ปุ่นเป็นกลุ่มชาวต่างชาติที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย ส่วนใหญ่จะเข้ามาทำงานพร้อมกับนำครอบครัวเข้ามาพักอาศัยอยู่ด้วย คนกลุ่มนี้มีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแตกต่างชนชาติอื่น ๆ อย่างชัดเจน และเชื่อมโยงไปยังความต้องการที่อยู่อาศัย งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาจาก

โครงการเช่าพักอาศัยสำหรับชาวญี่ปุ่นบริเวณถนนสุขุมวิท ระหว่างซอย 39-55 ซึ่งเป็นบริเวณที่ได้รับความนิยมจากชาวญี่ปุ่นมาก ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ 1) ลักษณะที่อยู่อาศัยที่เป็นที่นิยมของชาวญี่ปุ่น เป็นอพาร์ทเมนท์ 3 ห้องนอนขึ้นไป ราคาเฉลี่ยระหว่าง 50,000-80,000 บาทต่อเดือน ห้องพักมีขนาดมากกว่า 200 ตร.ม. และให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับสิ่งอำนวยความสะดวกส่วนกลาง เช่น สระว่ายน้ำ สนามเด็กเล่น สวนสาธารณะ และพื้นที่จอดรถรับส่งที่ปลอดภัย เพราะคนญี่ปุ่นนิยมใช้ชีวิตแบบมีส่วนร่วมกับชนชาติเดียวกัน (Collectivistic Tendency) ทำให้พื้นที่ส่วนกลางเหล่านี้ ถูกใช้งานจากแม่บ้านและบุตรเป็นจำนวนมากพร้อม ๆ กัน โดยเฉพาะในช่วงหลังเลิกเรียน 2) องค์ประกอบหลักภายในห้องพักที่ชาวญี่ปุ่นต้องการ คือ ทางเข้าบ้านแบบญี่ปุ่น (Genkan) ที่แยกออกจากห้องนั่งเล่น ห้องครัวที่มีลักษณะเปิดโล่งเป็นห้องเดียวกันกับห้องนั่งเล่น เพราะแม่บ้านชาวญี่ปุ่นต้องการมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมของครอบครัว และสามารถดูแลบุตรได้ในขณะที่ทำครัว และ ห้องอาบน้ำที่ต้องแยกบริเวณฝักบัวกับอ่างอาบน้ำอย่างชัดเจน เพราะชาวญี่ปุ่นนิยมใช้อ่างอาบน้ำทุกวัน และมีการชำระร่างกายด้วยฝักบัว (ฟอกสบู่และสระผม) ก่อนจะลงอ่างแช่น้ำเพื่อความผ่อนคลาย นอกจากองค์ประกอบในห้องพักแล้ว สิ่งที่ชาวญี่ปุ่นต้องการคือ ห้องพักสำหรับพนักงานขับรถ เพราะทุกห้องจะมีคนขับรถของบริษัทคอยให้บริการอยู่ตลอดเวลา จากผลของการศึกษาแสดงให้เห็นว่า โครงการที่มีอยู่เดิมยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชาวญี่ปุ่นได้ดีเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงเสนอแนะ สำหรับโครงการเดิมควรมีการปรับปรุงพื้นที่ส่วนกลางเป็นพิเศษ เนื่องจากมีการใช้งานมาก และจะทำให้ได้ผลตอบแทนที่ดีจากลูกค้าทุกคน

อนงค์ บรรเจิดวานิช. (2545). วิถีชีวิตของคนญี่ปุ่นในประเทศไทย : กรณีศึกษา ซอย 21-63 ถนนสุขุมวิท เขตวัฒนา กรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ : สารนิพนธ์ คณะโบราณคดี สาขามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผลการศึกษาพบว่า ชาวญี่ปุ่นเป็นนักลงทุนอันดับหนึ่งจากต่างประเทศของประเทศไทย การขยายตัวทางด้านการค้าและการลงทุนทำให้ชาวญี่ปุ่นเข้ามาอยู่ในประเทศไทยอย่างมากมาย ทำให้เกิดสังคมญี่ปุ่นในไทยขึ้น คนญี่ปุ่นมีทั้งที่อาศัยอยู่กันแบบชั่วคราวและอาศัยอยู่แบบถาวร คนญี่ปุ่นที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยมักจะอาศัยกันแบบรวมกันเป็นกลุ่ม สังคมของญี่ปุ่นมีการปรับตัวอยู่เนืองๆตามความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และมีความพร้อมในการพัฒนาตนให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอในทุกๆด้าน

ชาวอินเดีย

ด้านวัฒนธรรม

วรรณพรรณ เรื่องทรัพย์. (2547). การศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมและประติมานวิทยาที่เทวสถานพระศรีมหาอุมาเทวี (วัดแขก สีลม). สารนิพนธ์ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ได้อธิบายถึงการเดินทางเข้ามาในประเทศไทยของชาวอินเดีย กล่าวว่ากลุ่มชาวทมิฬอินเดียได้มีการติดต่อกับคนไทยมานานตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์และทิ้งร่องรอยทางอารยธรรมต่างๆไว้ให้ศึกษา ทั้งที่เป็นโบราณสถานและโบราณวัตถุต่างๆ งานวิจัยนี้จึงได้ศึกษาร่องรอยทางประวัติศาสตร์ของชาวอินเดียผ่านทางโบราณสถานในกรุงเทพฯ คือ เทวสถานพระศรีมหาอุมาเทวีที่อยู่ในย่านการค้าสีลม ซึ่งเป็นแหล่งที่ชาวต่างชาติทั้งจีน ฝรั่งเศส และชาวอินเดีย อยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก ซึ่งบทบาทของเทวสถานพระศรีมหาอุมาเทวี เมื่อก่อนจะมีบทบาทเฉพาะผู้นับถือศาสนาพราหมณ์เท่านั้น ต่อมาจึงเปิดกว้างให้สำหรับคนทุกศาสนาที่จะเข้ามาชมสถาปัตยกรรมแบบอินเดียได้หรือเพื่อสักการะบูชา พระศรีมหาอุมาเทวี พระพิฆเนศวร และพระขันตกุมาร ซึ่งทางด้านสถาปัตยกรรมของเทวสถานพระศรีมหาอุมาเทวีจะพยายามจำลองแบบมาจากอินเดีย แต่ด้วยพื้นที่จำกัด จึงสามารถทำได้แค่องค์ประกอบหลักๆบางประการ แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะแสดงเอกลักษณ์ของกลุ่มชาวทมิฬนาฑู ซึ่งมีรูปแบบศิลปกรรมที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่นๆในอินเดีย เมื่อมีผู้คนมาสักการะเทวสถานพระศรีมหาอุมาเทวีมากขึ้น ทำให้ทางเทวสถานพระศรีมหาอุมาเทวีต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ซึ่งผสมผสานทั้งวัฒนธรรมอินเดีย-ไทย กลายมาเป็นเทวสถานของทุกคนในชุมชนซึ่งไม่ได้มีข้อจำกัดเรื่องเชื้อชาติและศาสนา

ชาวมุสลิม

ด้านสังคม

ณัฐพงศ์ บุญเหลือ. (2553). ผลกระทบการพัฒนากับการรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนมุสลิมในพื้นที่รอบนอก. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

งานวิจัยชิ้นนี้ศึกษาถึงข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผลกระทบการพัฒนาของไทยที่มีผลต่อการรักษาอัตลักษณ์ของชาวมุสลิม ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาผลการพัฒนาตามแนวนโยบายของรัฐที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ชาวมุสลิม โดยพยายามวิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาที่สำคัญ บทบาทของศาสนาอิสลาม รวมถึงแนวทางต่างๆของชาวมุสลิมเชื้อสายมาเลย์ในการปรับตัวให้เข้ากับนโยบายการพัฒนาของรัฐ วิธีศึกษาในงานวิจัยจะใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยข้อมูลทางเอกสาร รวมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกจากชาวมุสลิมในพื้นที่รอบนอกกรุงเทพฯ ประกอบด้วย เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทราและอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า ในแนวทางการพัฒนามีทั้งผลบวกและผลลบต่อชาวมุสลิมผลกระทบทางบวก คือ มุสลิมมีความตื่นตัวที่จะรักษาอัตลักษณ์ของตนเองมากขึ้น ในขณะเดียวกันก็จะมี การพยายามที่จะปรับตัวให้เข้ากับการพัฒนาสมัยใหม่ ด้วยการศึกษาด้านโลกและศาสนาเพิ่มมากขึ้น ส่วนผลกระทบในแง่ลบ คือ การพัฒนานำมาสู่การแตกแยกเรื่องทางศาสนาออกจากกิจกรรมทางโลก

พจนีย์ สุทธิรัตน์. (2546). แผ่นดินทองนุรุลลามชุมชนและเครือญาติในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง กรณีศึกษามุสลิมชานเมืองกรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

งานวิจัยนี้ศึกษาที่ชุมชนไทยมุสลิมชานเมืองกรุงเทพฯ ในเขตหนองจอก เพื่อศึกษาถึงระบบเครือญาติและกลวิธีในชุมชนในการดำรงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ระบบเครือญาติเป็นพื้นฐานในการก่อรูปชุมชน และเป็นกลไกในการดำรงอยู่ของชุมชนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอก ปัจจัยภายนอกเกิดจากระบบเศรษฐกิจและการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลงไป ส่วนการเปลี่ยนแปลงภายในเกิดจากการอพยพของผู้คนเข้ามาในชุมชน ซึ่งความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้วิถีชีวิตชุมชนเปลี่ยนแปลงไปอย่างการเปลี่ยนแปลงจากอาชีพเกษตรกรรมเริ่มหันมารับจ้างมากขึ้น เป็นต้น แต่การจัดระเบียบโครงสร้างทางสังคมบนพื้นฐานความสัมพันธ์แบบเครือญาติ และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันยังคงเดิม

อีกทั้งความสัมพันธ์แบบเครือญาติยังส่งผลต่อการจำกัดกลุ่มผลประโยชน์ และขยายเครือข่ายความสัมพันธ์ในการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรในชีวิตประจำวันและการบริหารจัดการตั้งกลุ่มใหม่ได้

ซูลีรัตน์ เจริญพร. (2541). การเคลื่อนไหวของชุมชน และองค์กรชุมชนบ้านคร้ว. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การศึกษาเรื่อง การเคลื่อนไหวของชุมชน และองค์กรชุมชน : กรณีศึกษาชุมชน บ้านคร้ว มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เงื่อนไขสำคัญที่มีผลต่อการเกิดขึ้น และพัฒนาการ ขององค์กรชุมชน บ้านคร้ว และวิเคราะห์กระบวนการต่อสู้ของชาวบ้านคร้ว ในการคัดค้านกรณี การเวนคืนพื้นที่ชุมชน เพื่อก่อสร้างทางด่วนขั้นที่ 2 โดยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative approach) เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และ สัมภาษณ์ชาวชุมชนทั้งที่เป็นผู้นำองค์กร สมาชิกที่มีบทบาทนำ และชาวชุมชนที่ร่วมการ เคลื่อนไหว นอกจากนี้มีการใช้ข้อมูลเอกสารประกอบการศึกษาด้วย ลักษณะเด่นของการเคลื่อนไหวของชุมชนบ้านคร้ว คือ ความสามารถยืนหยัดต่อสู้ของ ชาวชุมชนบ้านคร้ว เงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การประสบความสำเร็จอย่างน้อยในระดับหนึ่ง คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวชุมชน ซึ่งมีผลมาจากความเป็นชาวมุสลิมที่เคร่งครัดใน วิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และลักษณะกึ่งอิสระ (relative autonomy) ของชุมชน ทั้ง ทางด้าน เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง ก็เป็นเงื่อนไขสำคัญอีกเงื่อนไขหนึ่ง ลักษณะ กึ่งอิสระนี้ ทำให้ชุมชนสามารถเคลื่อนไหวตอบโต้รัฐได้ ชุมชนมีความเป็นอิสระในการจัดตั้ง องค์กรภายในชุมชนจากฐานของสังคม วัฒนธรรมชุมชน ซึ่งก็มีลักษณะกึ่งอิสระจากความควบคุม ของรัฐด้วยเช่นกัน และ องค์กรชุมชนที่ตั้งขึ้นนี้ ได้เป็นองค์กรหลักที่นำการเคลื่อนไหว ของชุมชนมาตลอดระยะเวลาที่กว่า 10 ปี จากการศึกษากระบวนการเคลื่อนไหวขององค์กรชุมชนบ้านคร้ว พบว่า ศักยภาพขององค์กรชุมชนในการเป็นองค์กรนำการเคลื่อนไหว คือ 1) ความสามารถปรับโครงสร้างองค์กรเพื่อให้ องค์กรสามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ เช่น การเพิ่ม ลด คณะกรรมการองค์กร เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงาน และให้สอดคล้องกับยุทธวิธีที่องค์กรใช้ในการ เคลื่อนไหวแต่ละช่วง 2) ความสามารถในการประสานกลุ่มพันธมิตรที่หลากหลายทั้งกลุ่ม พันธมิตรที่เป็นชาวชุมชนอื่นที่มี ประสิทธิภาพคล้ายกับชุมชนบ้านคร้ว พันธมิตรกลุ่มนี้ ได้ร่วมแลกเปลี่ยนบทบาทเรียนจากการต่อสู้ และ ช่วยเสนอทางออก ทางเลือกในแง่ยุทธวิธีต่อสู้ พันธมิตรอีกกลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มนักวิชาการ ซึ่งมีบทบาทอย่างสำคัญในการเสนอข้อมูลที่ เป็นประโยชน์กับชุมชน กลุ่มนักการเมืองมุสลิม จุฬาราชมนตรี และพันธมิตรที่สำคัญอีก กลุ่มหนึ่ง คือ กลุ่มสื่อสารมวลชน ซึ่งเสนอข่าวความ เคลื่อนไหวต่อสาธารณชน และ 3) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนวิธีการเคลื่อนไหว การที่องค์กร

ชุมชนสัมพันธ์กับกลุ่ม พันธมิตรที่หลากหลายมีส่วนอย่างสำคัญที่ทำให้ชุมชนมีฐานสนับสนุนด้าน ข้อมูลวิชาการ ฐานการสนับสนุนจากชาวชุมชนอื่น และฐานทางกระแสนาธารณะ

กุสุมา ภูใหญ่. (2540). ความรับรู้ ความคาดหวัง ความพึงพอใจและการยอมรับของชาว ชุมชนมุสลิมในเขตหนองจอก ต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของอิหม่าม. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ ความคาดหวัง ความพึงพอใจ และการยอมรับบทบาทในการพัฒนาชุมชนของอิหม่าม ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะทาง ประชากรแตกต่างกัน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวชุมชนมุสลิมในเขตหนอง จอก กรุงเทพมหานคร มีจำนวน 400 คน จาก 14 ชุมชน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การ แจกแจงความถี่ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การทดสอบความแตกต่าง (t-test) การวิเคราะห์ความ แปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) การทดสอบความแตกต่างรายคู่ ตามวิธีของ Scheffe และทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ซึ่งประมวลผลโดยโปรแกรม สำเร็จรูป SPSS/FW ผลการวิจัยพบว่า ชาวชุมชนมีการรับรู้บทบาทที่เป็นข้อกำหนด และบทบาทที่ ปฏิบัติจริงของอิหม่าม ในระดับปานกลาง มีการรับรู้คุณลักษณะและพฤติกรรมการสื่อสารของ อิหม่ามในระดับสูง มีความคาดหวังและความพึงพอใจในบทบาทต่างๆ ของอิหม่ามในระดับสูง และ มีการยอมรับในความเป็นผู้นำของอิหม่ามในระดับสูงเช่นเดียวกัน จากการทดสอบสมมติฐาน ปรากฏผลดังนี้ 1) ชาวชุมชนที่มีลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพทางสังคมในชุมชน และคุณลักษณะที่ต่างกัน มีการรับรู้บทบาทของอิหม่ามแตกต่างกัน ยกเว้นกลุ่มที่เป็นคนพื้นเพเดิมในชุมชนที่ต่างกัน มีการรับรู้ไม่แตกต่างกัน 2) ชาวชุมชนที่มีลักษณะ ทางประชากร ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ความเป็นคนพื้นเพเดิมในชุมชน สถานภาพทาง สังคมในชุมชน และคุณลักษณะที่ต่างกัน มีความคาดหวังบทบาทของอิหม่ามแตกต่างกัน ยกเว้น กลุ่มที่มีเพศที่ต่างกัน มีความคาดหวังไม่แตกต่างกัน 3) ชาวชุมชนที่มีลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ สถานภาพทางสังคมในชุมชน และคุณลักษณะต่างกัน มีความพึงพอใจ ในบทบาทของอิหม่ามแตกต่างกัน ยกเว้นกลุ่มที่มีรายได้ และเป็นคนพื้นเพเดิมในชุมชนที่ต่างกัน มี ความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน 4) ชาวชุมชนที่มีลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพทางสังคมในชุมชน และคุณลักษณะต่างกัน มีการยอมรับในความเป็นผู้นำ ของอิหม่ามไม่แตกต่างกัน ยกเว้นกลุ่มที่เป็นคนพื้นเพเดิมในชุมชนที่ต่างกัน มีการยอมรับไม่ แตกต่างกัน 5) การรับรู้บทบาทของอิหม่าม มีความสัมพันธ์กับความคาดหวัง ความพึงพอใจใน

บทบาทของอิหม่าม และการยอมรับในความเป็นผู้นำของอิหม่าม 6) ความพึงพอใจบทบาทของอิหม่าม มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในบทบาทของอิหม่าม และการยอมรับในความเป็นผู้นำของอิหม่าม 7) ความคาดหวังในอิหม่าม มีความสัมพันธ์กับการยอมรับในความเป็นผู้นำของอิหม่าม

อองุ่น ละเต็บซัน. (2539). การศึกษาบทบาทของคอเต็บที่มีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ในชุมชนมุสลิม. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของคอเต็บที่มีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร ด้านการสอนหนังสือ ด้านการอบรมจริยธรรม และมารยาท ด้านการให้และจัดหาทุนการศึกษาและด้านการบริการสังคมในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของคอเต็บในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย 1) ด้านการสอนหนังสือ พบว่า คอเต็บส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปเป็นวิทยากรสอนหนังสือหรืออบรมในโรงเรียน แต่มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยสอนวิชาจริยศึกษาและวิชาหน้าที่พลเมือง เน้นเนื้อหาจริยธรรมและวัฒนธรรมของศาสนาอิสลาม 2) ด้านการอบรมจริยธรรม และมารยาท พบว่า คอเต็บส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปอบรมจริยธรรมและมารยาทในโรงเรียนแต่พบว่า คอเต็บให้การอบรมจริยธรรมและมารยาทแก่เด็ก ๆ ในมัสยิดซึ่งการอบรมนั้นอยู่ในช่วงของการอ่านคุตบะห์เมื่อมาละหมาดในวันศุกร์มากที่สุด โดยเน้นเนื้อหาเรื่องการปฏิบัติตนตามหลักการศรัทธา หลักปฏิบัติในศาสนาอิสลามและการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนที่มีคุณธรรม รองลงมาคือการสอนหรืออบรมเด็ก ๆ ในชุมชนเนื่องในโอกาสที่มีการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนาที่มีมัสยิดในเนื้อหาดังกล่าว 3) ด้านการให้ และจัดหาทุนการศึกษา พบว่า คอเต็บส่วนใหญ่จัดหาทุนการศึกษาให้กับนักเรียนที่เป็นมุสลิมโดยพิจารณาจากฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว วิธีการหาทุนการศึกษาด้วยการขอบริจาคจากผู้ปกครอง จากชาวมุสลิมในชุมชนและจากการจัดงานเพื่อหารายได้เป็นทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่ขาดแคลน 4) ด้านการบริการสังคมในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาไม่พบว่าคอเต็บมีบทบาทเกี่ยวกับการให้บริการสังคมที่เกี่ยวกับการศึกษา แต่พบว่า คอเต็บส่วนใหญ่ให้บริการสังคมเกี่ยวกับการให้ความสะดวกในการใช้มัสยิดเป็นที่เลือกตั้งกรรมการมัสยิด กรรมการหมู่บ้าน และใช้เป็นที่ประชุมพบปะในวันสำคัญต่าง ๆ ทางศาสนา นอกจากนั้นคอเต็บยังเป็นผู้ให้บริการเกี่ยวกับการให้ยืม วัสดุอุปกรณ์ ของใช้ต่าง ๆ ของมัสยิด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการยืมเพื่อใช้ในงานแต่งงาน และงานศพ ส่วนปัญหา และอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของคอเต็บพบว่า 1) คอเต็บไม่มีเวลาเพียงพอสำหรับการปฏิบัติหน้าที่เพราะมีอาชีพประจำ จึงปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนาได้ไม่เต็มที่ 2) คอเต็บไม่มีส่วนร่วมในการร่างหลักสูตร

เนื่องจากไม่มีการประสานงานระหว่างผู้นำทางศาสนาในชุมชนกับโรงเรียนเพื่อจัดตั้งเป็นคณะกรรมการในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผน การกำหนดหลักสูตร การกำหนดเนื้อหาการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนมุสลิมอย่างแท้จริง

ปณิธา รื่นบรรเทิง. (2542). กลยุทธ์การสื่อสาร อันนำไปสู่การก่อตัวเป็นชุมชนพัฒนาของชุมชนมุสลิมภูฏีขาว แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากผลการวิจัยพบว่า วิวัฒนาการของชุมชนสามารถแบ่งได้เป็น 3 ระยะคือ ระยะของการก่อตัว ระยะเริ่มต้นการพัฒนา และระยะที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่วนปัจจัยที่ส่งผลทำให้ชุมชนเกิดการก่อตัวเป็นชุมชนพัฒนา สามารถแยกได้เป็น 2 ลักษณะคือ ปัจจัยภายในชุมชน คือ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ ลักษณะทางกายภาพ และแนวคิดการพัฒนาของคฤหัสถ์ในชุมชน ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความเจริญเติบโตของสังคมเมือง และการได้รับความสนับสนุนจากกลุ่มองค์กรภายนอกชุมชน การใช้สื่อของชุมชนจะประกอบด้วย สื่อที่ใช้ภายในชุมชน คือ สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ สื่อชุมชน และสื่อมวลชน โดยสื่อหลักที่ใช้คือ สื่อเฉพาะกิจประเภทหนังสือเวียน และสื่อที่ใช้ภายนอกชุมชนคือ สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ ซึ่งสื่อที่ได้ใช้ในการติดต่อสื่อสารกับชุมชนภายนอกคือ สื่อเฉพาะกิจ ประเภทจดหมายราชการ หรือจดหมายที่ออกอย่างเป็นทางการ พัฒนาการของการใช้สื่อเพื่อการพัฒนาของชุมชนใน 2 ช่วงแรกของวิวัฒนาการของชุมชน จะใช้สื่อบุคคลในการสื่อสาร ต่อมาในช่วงที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สื่อบุคคลถูกลดบทบาทไป โดยชุมชนให้ความสำคัญกับการใช้สื่อเฉพาะกิจ สื่อชุมชน สื่อบุคคล และสื่อมวลชนตามลำดับ ในส่วนของกลยุทธ์การใช้สื่อทั้งกับทั้งภายในและภายนอกชุมชนนั้น จะใช้สื่อหลายๆ ประเภทประกอบกัน เนื่องจากลักษณะของสื่อแต่ละสื่อจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน และสามารถสนับสนุนซึ่งกันและกันได้ โดยมีเป้าหมายของการใช้สื่อกับทั้งภายในและภายนอกชุมชนอยู่ 4 ประการ คือ เพื่อต้องการแจ้งให้ทราบผลการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อต้องการให้ทราบว่ามีการเกิดกิจกรรมใดเกิดขึ้น เพื่อขอความร่วมมือหรือสนับสนุน และเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวต่างๆ กับชาวบ้านในชุมชนโดยทั้ง 4 ประการจะตอบสนองเป้าหมายหลักคือ ต้องการให้ชุมชนเกิดการพัฒนามากยิ่งขึ้น

สร้อย เพชรรักษ์. (2542). บทบาทผู้นำชุมชนมุสลิมในกรุงเทพมหานคร : ศึกษากรณีชุมชนสุเหร่าบ้านดอน. บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยนพนธ์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: ศิลปศาสตร์ (มานุษยวิทยา) มหาวิทยาลัยศิลปากร

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในชุมชนสุเหร่าบ้านดอนและผลกระทบของความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวต่อบทบาทผู้นำชุมชน ศึกษาการยอมรับบทบาทผู้นำของสมาชิกในชุมชนต่ออิหม่ามและคณะกรรมการชุมชน และเพื่อสรุปความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำชุมชนกับผู้นำทั้งสองแบบท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมเมือง ด้วยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ศึกษาภาคสนามด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยเข้าไปอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลา 1 ปี 4 เดือน ผลการศึกษาพบว่า ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนจากชุมชนชนบทไปเป็นชุมชนเมือง มีผลกระทบต่อกรยอมรับบทบาทผู้นำของอิหม่ามเฉพาะด้านการเป็นผู้นำชุมชน แต่ไม่มีผล กระทบต่อการยอมรับบทบาทผู้นำของอิหม่ามด้านศาสนา ความเป็นผู้นำของอิหม่ามไม่มีอิทธิพลให้ สมาชิกในชุมชนไม่ยอมรับบทบาทผู้นำของคณะกรรมการชุมชน ส่วนในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง อิหม่ามกับคณะกรรมการชุมชนพบว่า ทั้งสองฝ่ายต่างพยายามผสมผสานบทบาทของตนเข้ากับบทบาท ของอีกฝ่ายด้วยการพึ่งพาอาศัยกัน ในกิจกรรมที่เกี่ยวกับชุมชน

ยุลัด ดำริห์เลิศ. (2546). อิสลามกับความเป็นธรรมในสังคม ศึกษากรณี ความเคลื่อนไหวของชุมชนมุสลิมบ้านครัว ในประเด็นการสร้างทางด่วน. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยนพนธ์ คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ สาขาศาสนาเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยมหิดล

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม ว่าด้วยเรื่องความเป็นธรรมและการอ้างอิงทางด้านศาสนาอิสลามของชุมชนในการเคลื่อนไหวเรียกร้องความเป็นธรรมกรณีการสร้างทางด่วน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมุสลิมบ้านครัว จำนวน 225 หลังคาเรือน ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในชุมชน จำนวน 6 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า ชาวชุมชนมุสลิมบ้านครัวส่วนใหญ่มีการศึกษาด้านสามัญและศาสนาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ประกอบอาชีพค้าขาย และอาศัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานแล้วและยังขาดความรู้ความเข้าใจและการตระหนักในเรื่องการปฏิบัติศาสนกิจส่วนตัวและส่วนร่วมแต่ในกรณีปัญหาการก่อสร้างทางด่วนที่ชาวชุมชนได้รับ ชาวชุมชนกลับมีจิตสำนึกอย่างเต็มที่ในการรักและหวงแหนชุมชนของตน ให้การสนับสนุนและความร่วมมือเป็นอย่างดี มีความเคารพเชื่อฟังผู้นำทั้งทางศาสนาและทางชุมชน รวมทั้งให้ความเคารพในกลุ่มคณะทำงาน

เฉพาะกิจที่ชาวชุมชนจัดตั้งขึ้นเพื่อดูแลเรื่องนี้โดยตรง จากผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะว่า โครงการต่าง ๆ ของภาครัฐควรได้รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนก่อนการตัดสินใจ ไม่ลดรอนสิทธิชุมชน และควรคำนึงถึงภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและศาสนาของชุมชน

ประภา เสียงเสนาะ. (2535). อิสลามกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ศึกษาผลกระทบทางศาสนาจากการขยายตัวของเมืองในชุมชนมุสลิม แขวงทรายกองดินใต้ เขตมีนบุรี. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยมหิดล

ชุมชนมุสลิม แขวงทรายกองดินใต้ เขตมีนบุรี มีประวัติสืบเนื่องยาวนานกว่า 200 ปี โดยเริ่มจากการอพยพมาจากเมืองกะดะห์ (ไทรบุรี) และปัตตานี ในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ตามลำดับ แต่ในเรื่องของการขยายตัวของเมืองในช่วง 10-20 ปีที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ การใช้แรงงาน การประกอบอาชีพ ตลอดจนด้านศาสนาและวัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่ชุมชนพยายามดำรงรักษาและถ่ายทอดไปยังลูกหลานให้มากที่สุด ภายใต้ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ การขยายตัวของเมืองทำให้ชุมชนต้องเผชิญกับค่าครองชีพที่สูงขึ้น จึงจำเป็นต้องหางานที่มีรายได้สูงขึ้นกว่าการทำนาซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิม การจำเป็นต้องออกไปทำงานไกลบ้านทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น มีเวลาว่างน้อยลง เหน็ดเหนื่อย และจะมีผลกระทบต่อการศึกษา โดยเฉพาะด้านการนมาซและการถือศีลอด เพราะไม่สามารถปฏิบัติได้เต็มที่เท่ากับที่บรรพบุรุษเคยปฏิบัติกันมา สมาชิกชุมชนจึงมีการใช้ข้อผ่อนผันทางศาสนามากขึ้น ผู้นำชุมชนตลอดทั้งคณะกรรมการบริหารชุมชน ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนสร้างงาน กระจายงานและรายได้รวมทั้งการให้ความรู้ด้านศาสนาควบคู่กันไป เพื่อให้คนในชุมชนสามารถปรับตัวเข้ากับผลกระทบดังกล่าวได้ โดยยังคงรักษาความเป็นมุสลิมที่ยึดมั่นในคำสอนของศาสนาอิสลามไว้

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2535). วิถีชีวิตของชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานคร: กรณีผู้ย้ายถิ่น. กรุงเทพฯ: งานวิจัยวัฒนธรรมของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

สาเหตุสำคัญของการย้ายถิ่น คือ การมาศึกษาต่อ มาประกอบอาชีพและย้ายตามคู่สมรส มวลเหตุจูงใจในการย้ายถิ่นนั้น โดยมากตัดสินใจเอง มีญาติหรือพี่น้องชักชวนบ้าง เมื่อย้ายมาใหม่ ๆ จะมาอาศัยกับญาติ หรือพี่น้องก่อน ผลการวิจัยโดยสรุปเรื่องของความเป็นอยู่ของผู้ย้ายถิ่นว่า ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.8) อาศัยในชุมชนมุสลิมหรือชุมชนที่มีมุสลิมอยู่บ้าง บริเวณที่พักอาศัยมักจะอยู่ใกล้มัสยิด หรือสุเหร่า บ้านพักอาศัยนั้นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.9) เป็นบ้านเช่า บ้านเดี่ยว

และทาว์นเฮ้าส์ สภาพภายในบ้านสะดวกสบายตามสมควร ครอบครัวมีสมาชิกประมาณ 4 คน มีโอกาสพบปะกับชาวมุสลิมด้วยกันค่อนข้างบ่อย เมื่อมีปัญหาสามารถไปขอความช่วยเหลือจากมุสลิมด้วยกัน ร้อยละ 82 ของกลุ่มตัวอย่างทำบุญ อาจทำบุญที่บ้าน ที่สุเหร่า หรือที่อื่น ๆ เมื่อแต่งงานเห็นว่าจะต้องแต่งงานตามหลักของศาสนาอิสลาม ร้อยละ 74.5 เห็นด้วยกับการคุมกำเนิด เมื่อเวลามีญาติเสียชีวิตจะนำศพไปฝังที่สุสานใกล้บ้าน เมื่อทราบว่ามีคนมุสลิมที่รู้จักเสียชีวิตร้อยละ 58.2 จะไปละหมาดให้ สภาพเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลางมีรายได้เฉลี่ยประมาณเดือนละ 7,500 บาท ประมาณร้อยละ 63 ของกลุ่มตัวอย่างมีที่ดินอาจเป็นที่ดินในกรุงเทพฯ หรือในต่างจังหวัด บ้านพักต้องเช่า หรือเช่าซื้อ ส่วนใหญ่มีรายได้พอ ๆ กับรายจ่าย หรืออาจมีเงินเหลือเก็บได้บ้าง มากกว่าร้อยละ 90 ของกลุ่มตัวอย่าง เคยเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ร้อยละ 74 สามารถอ่านอัลกุรอานได้ ภายในบ้านจะมีสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ซึ่งแสดงว่าตนเองเป็นมุสลิม เช่น มีอัลกุรอาน อักษรพระนามศาสดามุฮัมมัด หรือพระองค์อัลลอฮ์ รูปบัยตุลละฮ์ หรืออักษรภาษาอาหรับที่เป็นส่วนหนึ่งของอัลกุรอาน กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติตนตามหลักการของศาสนาอิสลาม ในภาพรวมนั้นกลุ่มตัวอย่างเคร่งครัดในการปฏิบัติตนตามหลักศาสนา มีเพียงร้อยละ ๕.๓ ที่เห็นว่าตนเองไม่เคร่งในการปฏิบัติตามหลักศาสนา กลุ่มตัวอย่างมีความสนใจ และมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการฟังปราศรัยหาเสียง และไปเลือกตั้งมีความโน้มเอียงที่จะชอบพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งมากกว่าพรรคอื่น ๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพนั้น กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการนับถือศาสนาอิสลามไม่เป็นอุปสรรคในการรับราชการ หรือร่วมกิจกรรมกับผู้อื่นในสังคม

เสกสรร พรหมพิทักษ์. (2534). ความต้องการและความพึงพอใจรายการวิทยุกระจายเสียงมุสลิมภาคภาษาไทยของชาวไทยมุสลิมในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: ปริญญานิพนธ์ คณะนิเทศศาสตร์ สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความต้องการและความพึงพอใจในการฟังรายการวิทยุกระจายเสียงมุสลิมภาคภาษาไทยของชาวไทยมุสลิมในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อด้านเนื้อหา รูปแบบ วันและเวลาในการออกอากาศ ความถี่ในการออกอากาศ และผู้ดำเนินรายการ รวมทั้งเพื่อศึกษาพฤติกรรมการฟังและหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางประชากรของชาวไทยมุสลิมกับพฤติกรรม ความต้องการ และความพึงพอใจในการฟังรายการวิทยุกระจายเสียงมุสลิมภาคภาษาไทย กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครจาก 9 เขต จำนวน 367 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงบรรยายโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยการทดสอบสมมติฐาน ใช้สถิติวิเคราะห์ไค-

สแควร์ การทดสอบค่าเฉลี่ย (t-test) และวิเคราะห์ความแปรปรวน (ONE-WAY ANOVA) ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับข่าวสารในแวดวงสังคมมุสลิมไทยค่อนข้างมาก (ร้อยละ 46.3) รองลงมาคือเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการศาสนาอิสลาม (ร้อยละ 45.9) 2) รูปแบบรายการ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการรูปแบบพูดคุยและสนทนาค่อนข้างมาก (ร้อยละ 48.5) 3) วันเวลาออกอากาศกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยากให้นำเสนอทุกวัน (ร้อยละ 55.0) และออกอากาศช่วงเวลา 16.00-24.00 น. (ร้อยละ 58.6) รองลงมา 04.00-07.00 น. (ร้อยละ 37.3) 4) ความถี่ในการออกอากาศ กลุ่มตัวอย่างอยากให้รายการมีการนำเสนอทุกวัน (ร้อยละ 56.1) 5) ผู้ดำเนินรายการ กลุ่มตัวอย่างต้องการผู้ดำเนินรายการที่มีกลวิธีนำเสนอที่น่าสนใจและพูดคุยหลักไวยากรณ์ไทย และอาหารับทั้งหมด (ร้อยละ 100.0) 6) กลุ่มตัวอย่างพึงพอใจเนื้อหาค่อนข้างมาก (ร้อยละ 41.7) วันเวลาออกอากาศค่อนข้างมาก (ร้อยละ 44.7) และผู้ดำเนินรายการพึงพอใจค่อนข้างมาก (ร้อยละ 37.6) ส่วนความพึงพอใจด้านรูปแบบรายการ และความถี่ในการออกอากาศ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พึงพอใจในระดับปานกลางคิดเป็น (ร้อยละ 43.3) และ (ร้อยละ 36.2) ตามลำดับ

ด้านวัฒนธรรม

รัชนี้ ไผ่แก้ว. (2544). วิถีชีวิตชาวไทยมุสลิมชุมชนหนองจอก. กรุงเทพฯ: งานวิจัยวัฒนธรรมของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตคนไทยมุสลิมชุมชนหนองจอก กรุงเทพมหานคร การศึกษาวิจัยครั้งนี้ อาศัยข้อมูลจากเอกสารและการวิจัยภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ประชากร กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้นำทางศาสนา และบุคคลในชุมชน 4 ตำบล คือ ตำบลโคกแฝด ตำบลกู่ ผึ่งเหนือ ตำบลกระทุ่มราย และตำบลหนองจอก ผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านกลุ่มนี้มีความสำนึกว่าตนเป็นมุสลิมอย่างแท้จริง มีความศรัทธาในศาสนาอิสลาม และรับเอาอิสลามเป็นวิถีในการดำเนินชีวิต ศาสนาอิสลามจึงมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ผู้นำทางศาสนาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในสังคม ครอบครัว โรงเรียนสอนศาสนา และมีสยิดเป็นสถาบันที่สำคัญ ในการปลูกฝังความศรัทธา ส่งเสริมให้เยาวชนมีจริยธรรมอิสลาม และค่านิยมตามแบบฉบับของบรรพบุรุษในอดีต ซึ่งมีผลทำให้เยาวชนเติบโตขึ้นมาในสังคมมีความเป็นมุสลิม ภายใต้วัฒนธรรมอิสลาม โดยการปฏิบัติตนไปในแนวทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความศรัทธาต่อพระเจ้า เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ใหญ่ในชุมชน ต้องปลูกฝังให้กับสมาชิกในครอบครัวของตนเอง ในปัจจุบันชุมชนได้รับอิทธิพลจากความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและ

เศรษฐกิจ จึงทำให้ค่านิยมบางประการได้เปลี่ยนแปลงไป วิถีชีวิตในด้านวัฒนธรรม ได้พบว่า ประชากรในชุมชนมีความเป็นอยู่ภายใต้ วัฒนธรรมอิสลาม คล้ายคลึงกับชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ ของประเทศไทย คนในชุมชนได้รักษาวัฒนธรรมในช่วงชีวิตได้ตามแบบอย่างที่ได้ศาสดากำหนดไว้ เป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่เดียวกัน เมื่อชุมชนหนองจอกมีความเจริญจากการพัฒนาของภาครัฐบาล ใน ด้านการคมนาคม และเศรษฐกิจจึงทำให้คนในชุมชนมีการติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น อันเป็น ผลให้ชุมชนได้รับอิทธิพลของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากภายนอกและทำให้เกิดการ ผสมผสาน ระหว่างวัฒนธรรมอิสลามกับวัฒนธรรมภายนอก และผู้วิจัยได้พบว่าวัฒนธรรมทางด้าน ภาษา เป็นสิ่งที่คนในชุมชนได้ ถ่ายทอดให้กับคนรุ่นใหม่สืบมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน คนในชุมชนจะ ใช้ภาษาอาหรับในพิธีกรรมทางด้านศาสนา และผู้อาวุโสในชุมชนยังคงใช้ภาษามลายูบางคำปะปน กับการใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร

เสาวนีย์ จิตต์หมวด. (2543). การถ่ายทอดวัฒนธรรมอิสลามของครอบครัวชาวไทยมุสลิม ในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: งานวิจัยวัฒนธรรมของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวชาวไทยมุสลิมในกรุงเทพฯ ถ่ายทอดวัฒนธรรมอิสลามด้าน สาระ ประกอบด้วย 1) องค์กรหรือคติธรรม คือ อีमानและอิหฺซาน ซึ่งหมายถึงหลักความศรัทธาและ ความยำเกรง 2) องค์กรพิธีกรรมหรือเนติธรรม คือ หลักปฏิบัติรู้ก่อนอิสลาม เรื่องความสะอาด การแต่งกาย 3) องค์กรหรือสหธรรม ในด้าน อักลาค คือ มารยาทและความสัมพันธ์ในครอบครัว 4) เศรษฐกิจระบบอิสลาม 5) ข้อห้าม – ข้อใช้ต่างๆ ส่วนวิธีการถ่ายทอด คือ การพูดและปฏิบัติ และผู้ถ่ายทอดหลักคือ พ่อแม่ ปัจจัยที่เป็นความแตกต่างในการถ่ายทอดคือ ความรู้ ความเข้าใจใน วัฒนธรรมอิสลามจากความต่างของช่วงเวลา ดังนั้นจำนวนของข้อปฏิบัติและถ่ายทอดทาง วัฒนธรรมในอดีตจึงน้อยกว่าในปัจจุบัน แม้จะเป็นกลุ่มตัวอย่างเดียวกันก็ตาม ทั้งนี้พบว่า ครอบครัวมุสลิมได้ทำหน้าที่ทั้งการธำรงรักษา การถ่ายทอดวัฒนธรรมไปพร้อมกับการศึกษาเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาตนในการปฏิบัติตามวัฒนธรรมอันเป็นข้อบัญญัติให้ได้มากขึ้นและถูกต้อง สมบูรณ์ขึ้น ขณะเดียวกันการปฏิบัติบางอย่างก็หายไปด้วยการเรียนรู้ภายหลังว่าเป็นการปฏิบัติที่ ไม่ใช่ ข้อบัญญัติในอิสลาม เป็นเพียงประเพณีจากบรรพบุรุษ แต่ประเพณีปฏิบัติบางประการของ บางกลุ่มตัวอย่างก็ยังคงอยู่ด้วยต้องการอนุรักษ์ให้เป็นประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยให้ เปลี่ยนเพียงเจตนาในการปฏิบัติ ส่วนในด้านเศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่างคงยึดมั่นอยู่ในเศรษฐกิจ อิสลามเป็นสำคัญและทำหน้าที่ถ่ายทอดต่อ ทำให้ครอบครัวส่วนใหญ่ไม่มีหนี้สินและไม่ยุ่งเกี่ยวกับ ดอกเบี้ย สามารถดำรงตนอยู่ในความพอดี พอเหมาะและพอเพียงและสิ่งที่ต้องการทางด้าน

เศรษฐกิจคือ ธนาคารที่ปราศจากดอกเบี้ย อย่างไรก็ตามผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับหลักการถ่ายทอดทั้งวิธีการคือ การพูดและปฏิบัติ กลุ่มผู้ถ่ายทอดคือ ครอบครัวเป็นหลัก และมีสถาบันการศึกษา ศาสนาและสื่อเป็นสถาบันเสริมทั้งภาวะการถ่ายทอดในปัจจุบันและในอนาคต ส่วนด้านสวาระก็สอดคล้องตามหลักการอิสลามโดยเริ่มจากหลักความศรัทธา ตามด้วยการปฏิบัติ ซึ่งจากกระบวนการและผลจากการถ่ายทอดวัฒนธรรมอิสลามคือ การพัฒนาคนและการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 ที่มุ่งให้ครอบครัวเป็นสถาบันหลักของสังคม การทำให้เกิดสังคมคุณภาพ สังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับเป้าหมายของการถ่ายทอดของบูรุมและคณะ (1817) ซึ่งประกอบด้วยวินัย ความมุ่งมั่น เอกลักษณ์และบทบาท

วรารภรณ์ ติระ. (2545). คำเรียกญาติของชาวไทยมุสลิมที่มีเชื้อสายต่างกันในประเทศไทยมหานคร. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิเคราะห์คำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานของชาวไทยมุสลิม ที่มีเชื้อสายต่างกันในประเทศไทยมหานครโดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ และชี้ให้เห็นลักษณะสำคัญทางวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิม ที่สะท้อนจากความหมายของคำเรียกญาติดังกล่าว ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาชาวไทยมุสลิม 3 เชื้อสาย ได้แก่ มาเลย์ จาม-เขมร และเปอร์เซีย ผลการวิจัยพบว่า คำเรียกญาติที่ใช้โดยชาวไทยมุสลิมทั้ง 3 เชื้อสาย มีมิติแห่งความแตกต่างที่ใช้แยกคำเรียกญาติพื้นฐานแต่ละคำไม่เท่ากัน กล่าวคือ คำเรียกญาติพื้นฐานของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมาเลย์มีมิติแห่งความแตกต่างทั้งหมด 5 ประการ ได้แก่ รุ่นอายุ สายเลือด อายุ เพศ และการให้เกียรติ คำเรียกญาติพื้นฐานของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายจาม-เขมร มีมิติแห่งความแตกต่างทั้งหมด 6 ประการ โดยมีมิติเรื่องฝ่ายพ่อ/แม่เพิ่มขึ้นมา และคำเรียกญาติพื้นฐานของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายเปอร์เซีย มีมิติแห่งความแตกต่างทั้งหมด 5 ประการเหมือนคำเรียกญาติพื้นฐานของภาษาไทย ได้แก่ รุ่นอายุ สายเลือด อายุ เพศ และฝ่ายพ่อ/แม่ สำหรับคำเรียกญาติไม่พื้นฐานของชาวไทยมุสลิมทั้ง 3 เชื้อสาย พบว่ามีมิติแห่งความแตกต่างทั้งหมด 8 ประการเหมือนคำเรียกญาติไม่พื้นฐานของภาษาไทย ได้แก่ รุ่นอายุ สายเลือด อายุ เพศ ฝ่ายพ่อ/แม่ เพศของผู้พูด คำรึนหู และการแต่งงานใหม่ ซึ่งสรุปได้ว่าชาวไทยมุสลิมในประเทศไทยมหานคร ใช้คำเรียกญาติไม่พื้นฐานเหมือนคนไทยกรุงเทพฯ ทั่วไป จากการตีความระบบคำเรียกญาติของชาวไทยมุสลิม ในแง่ความสัมพันธ์กับลักษณะทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยพบว่า คำเรียกญาติของชาวไทยมุสลิมสะท้อนให้เห็นความสำคัญ ของระบบอาวุโสหรือความแตกต่างทางอายุ และการเน้นฝ่ายพ่อหรือการถือเพศชายเป็นสำคัญ สำหรับ

ประการหลังนี้ ผู้วิจัยพบว่า ลักษณะดังกล่าวเริ่มส่อเค้าว่าจะลดความสำคัญลง และกำลังจะกลายเป็นไม่เน้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะในอนาคต นอกจากนี้ยังพบว่าวัฒนธรรมด้านต่างๆ ของชาวไทยมุสลิมทั้ง 3 เชื้อสาย มีการเปลี่ยนแปลงไปเหมือนกับวัฒนธรรมไทย โดยมีความมากมายต่างกัน ซึ่งสรุปได้ว่าชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมาเลย์ ยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนไว้มากที่สุด รองลงมา เป็นชาวไทยมุสลิมเชื้อสายจาม-เขมร และชาวไทยมุสลิมเชื้อสายเปอร์เซียยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนไว้น้อยที่สุด

ไฟโรส อยู่เป็นสุข. (2546). แนวคิดเรื่อง “บิตอะฮ์” ในอิสลาม ศึกษากรณีประเพณีการแต่งงานของชาวไทยมุสลิมในชุมชนกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ คณะสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ สาขาศาสนาเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยมหิดล

การวิจัยนี้ มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่อง บิตอะฮ์ และการแต่งงานในศาสนาอิสลามกับประเพณีการแต่งงานของชาวไทยมุสลิมกรุงเทพมหานคร การวิจัยแบ่งออกเป็นภาคเอกสารและภาคสนาม ในส่วนของภาคเอกสารใช้ข้อมูลในการค้นคว้าวิจัยจากเอกสารปฐมภูมิ และทุติยภูมิของอิสลาม และในส่วนของภาคสนามใช้วิธีสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ ผู้นำมุสลิมทั้งหมด 8 คนใน 4 เขตพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร ได้แก่ 1) ทั่วประเทศ 2) หนองจอก 3) ราชเทวี 4) บางรัก คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์มีทั้งหมด 7 ข้อ ดังนี้ 1) การสู้ออ 2) การยินยอมของทั้งสองฝ่าย 3) หน้าที่ของผู้ปกครอง 4) พยานในการแต่งงาน 5) มะฮัร (ของขวัญที่เจ้าบ่าวมอบให้เจ้าสาวเนื่องในการแต่งงาน) 6) การประกาศต่อสาธารณชน และ 7) การจัดงานเลี้ยง จากการศึกษาพบว่า บิตอะฮ์ เป็นสิ่งที่เพิ่มเติมเข้ามาในศาสนา ที่มีอยู่ทั้งในเรื่องของหลักความเชื่อ และหลักการปฏิบัติซึ่งไม่ปรากฏหลักฐานในทางศาสนา นักวิชาการอิสลามแบ่ง บิตอะฮ์ เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ประเภทอันไม่เป็นที่ยอมรับ เรียกว่า บิตอะฮ์ 2) ประเภทอันเป็นที่ยอมรับเรียกว่า ตัจดีด อิสลามได้บัญญัติรายละเอียดเป็นขั้นตอนในเรื่องการแต่งงาน และแนวคิดเรื่อง บิตอะฮ์ สามารถนำมาใช้ได้ในเรื่องของการแต่งงานทั้งในส่วนที่เป็นภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติในชุมชนของชาวไทยมุสลิม จากการสัมภาษณ์พบว่า การแต่งงานของชาวไทยมุสลิมในชุมชนกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่นั้นยังยึดติดอยู่กับประเพณีปฏิบัติของท้องถิ่นซึ่งมีทั้งที่สอดคล้อง ที่ไม่สอดคล้อง และที่ยังเป็นข้อโต้แย้งสรุปไม่ได้ว่าสอดคล้องหรือขัดแย้งกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม นอกจากนั้นยังมีการปฏิรูปเกิดขึ้นในทุก ๆ พื้นที่ แต่อิทธิพลเหล่านั้นก็มีอยู่อย่างจำกัดโดยทั่วไปแล้วมุสลิมในชุมชนดังกล่าวสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มที่อธิบายพร้อมหลักฐาน 2) กลุ่มที่เน้นการปฏิรูป และ 3) กลุ่มอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น ผลของการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าศาสนาอิสลามที่มี

บทบาท และผลกระทบอยู่ในสังคมไทยซึ่งควรแก่การศึกษาเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์ในทางวิชาการ และการพัฒนาชุมชนทั้งในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม

วิทวัส ช่างคร. (2544). ค่านิยมในการเลือกคู่สมรสของชายไทยมุสลิมในชุมชนมัสยิดมหานาค. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ สาขามานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาลักษณะและค่านิยมในการเลือกคู่สมรส นับรวมถึงการเปลี่ยนแปลงในการเลือกคู่สมรสระหว่างอดีตกับปัจจุบันของชายไทยมุสลิมในชุมชนมัสยิดมหานาค เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย จังหวัดกรุงเทพมหานครโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document research) การวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยา (Anthropological fieldwork) สัมภาษณ์ ผู้ให้ข่าวสำคัญ (Key informant) จำนวน 10 รายและใช้แบบสัมภาษณ์ จำนวน 100 ชุด โดยแยก เป็น 2 กลุ่มตัวอย่างคือ ชายโสดอายุ 17-35 ปี จำนวน 50 ราย และชายที่สมรสแล้วอายุระหว่าง 35-70 ปี จำนวน 50 ราย ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมชายไทยมุสลิมจะเลือกคู่สมรสด้วยตนเอง มากกว่าผู้ใหญ่จัดหาให้ โดยจะเลือกคู่สมรสที่มีความคล้ายคลึงกับตนเองในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ศาสนา อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ตำแหน่งทางสังคม และรสนิยม การเลือกคู่สมรสระหว่างอดีตกับปัจจุบันในภาพรวมมีความเปลี่ยนแปลงไม่เด่นชัดแต่พอจะกล่าวได้ว่า ชายไทยมุสลิมที่จะเลือกคู่สมรสในปัจจุบันจะให้ความสำคัญต่อความรัก ความใกล้ชิด และรูปร่างหน้าตาที่ดีของคู่สมรส มากกว่าชายไทยมุสลิมที่เลือกคู่สมรสในอดีต การเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนที่สุดระหว่างอดีตกับปัจจุบันคือ บทบาทและอิทธิพลของผู้ใหญ่และครอบครัวต่อการตัดสินใจเลือกคู่สมรสในปัจจุบันมีค่าน้อยลงกว่าในอดีต

สรรค์สะคราญ เขียวนาวิน. (2544). หน้าที่ของวัฒนธรรมอาหารอิสลามที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ สาขามานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิจัยครั้งนี้จุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาหน้าที่ของวัฒนธรรมอาหารอิสลามที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นการใช้แบบสอบถาม รวมทั้งการ สัมภาษณ์ระดับลึกและการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในชุมชน สำหรับกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรที่อยู่ในชุมชนมัสยิดฮารูณ เขตบางรักจังหวัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งประชากรกลุ่มนี้จะมีทั้งผู้นำศาสนาผู้นำทั่วไปในชุมชนผู้ประกอบการร้านอาหารมุสลิม และประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะผู้บริโภครที่เป็นมุสลิมจำนวนทั้งสิ้น 70 คน สำหรับการวิเคราะห์และการแปลความข้อมูลนั้นใช้การตีความ โดยจะวิเคราะห์จากข้อมูลที่เก็บมาจากสนาม

วิจัยโดยตรงเป็นหลัก ผลการวิจัยพบว่า ศาสนาอิสลามมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการบริโภคอาหารที่ชัดเจนละเอียด และเข้มงวด แต่ก็มีคามยืดหยุ่นเพียงพอที่จะทำให้มุสลิมสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข มุสลิมส่วนใหญ่มีความเคร่งครัดต่อข้อกำหนดในเรื่องการบริโภค และยิ่งมีความรู้ในเรื่องทางศาสนามากเท่าไร ก็จะมีคามเคร่งครัดในเรื่องการบริโภคอาหารมากเท่านั้น จุดมุ่งหมายหลักในการบริโภคอาหารของมุสลิมก็คือเพื่อต้องการให้เกิดผลดีต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ และจุดมุ่งหมายแฝงก็คือเพื่อให้เกิดผลดีในด้านความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นของสังคม นอกจากนี้ยังพบว่า รายละเอียดของพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารของมุสลิมมีผลต่อสังคมโดยรวมอย่างลึกซึ้ง ได้แก่ ความมีจิตสำนึกเคร่งครัดในศาสนา การรวมกลุ่มและดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างใกล้ชิดผูกพันและเหนียวแน่น การเรียกร้องให้รัฐบาลออกกฎหมายและระเบียบทางสังคมต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของมุสลิมดังกล่าวซึ่งจะทำให้เกิดความพึงพอใจในการได้รับการเอาใจใส่จากรัฐบาล อันจะนำมาซึ่งความเป็นปึกแผ่นของสังคม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่มีข้อกำหนดความเชื่อและการปฏิบัติในด้านต่าง ๆ ที่ครอบคลุมวิถีการดำเนินชีวิตของมุสลิมในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งการบริโภคอาหารที่มีข้อกำหนดที่ชัดเจน ละเอียดและเข้มงวด ซึ่งมีผลต่อความเชื่อ จิตสำนึก ความเคร่งครัด ความรู้สึกรับผิดชอบในระเบียบแบบแผนของสังคมและความเป็นปึกแผ่นของสังคมมุสลิมและสังคมโดยรวม

นักกร บุญมาเลิศ. (2546). อาหารมุสลิม ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิม กรณีศึกษา : ชุมชนมัสนิดหลวงอันซอริชซุนนะห์ (มัสนิดบางกอกน้อย). กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ คณะโบราณคดี ภาควิชาโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

ในงานศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงที่มา และความหมายของอาหารมุสลิม โดยศึกษาครอบคลุมถึงประวัติความเป็นมาของมุสลิมในประเทศไทยเพื่อที่จะได้ทราบถึงกระบวนการเกิดเป็นวัฒนธรรมอาหารของมุสลิมในสังคมไทย อันประกอบด้วย วัฒนธรรมด้านความเชื่อที่มีในอาหาร (อาหารฮาลาล) และวัฒนธรรมวัตถุที่ปรากฏเป็นอาหารคาวหวานชนิดต่าง ๆ ซึ่งจากการค้นคว้าดังกล่าว จะทำให้เข้าใจบทบาทของอาหารมุสลิมที่มีผลต่อวิถีชีวิต ค่านิยมและโลกทัศน์ของชาวมุสลิมได้ โดยจะใช้วิธีศึกษาเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์กลุ่มสตรีมุสลิมในชุมชน

จากการศึกษาพบว่า มุสลิมในชุมชนมัสนิดหลวงอันซอริชซุนนะห์ เป็นชาวเปอร์เซียสำหรับอาหารมุสลิมจะได้รับอิทธิพลจากมุสลิมเชื้อสายเปอร์เซียเป็นหลัก เช่น ข้าวหมก,ขนมปังยาสุม ฯลฯ นอกจากนี้มุสลิมยังมีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอาหารที่โดดเด่น คือการไม่รับประทานหมู ที่เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความเชื่อในเรื่องของอาหารฮาลาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมุสลิมใน

ชุมชนต่างมีจิตสำนึกที่เคร่งครัดในศาสนาอิสลาม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอาหารสามารถสะท้อนถึงวิถีชีวิตและความเชื่อของชาวมุสลิมที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามในทุกๆแง่มุมได้

วรารภรณ์ ตีระ. (2545). คำเรียกญาติของชาวไทยมุสลิมที่มีเชื้อสายต่างกันในประเทศไทยมหานคร. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ คณะอักษรศาสตร์ สาขาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คำเรียกญาติพื้นฐานและไม่พื้นฐานของชาวไทยมุสลิมที่มีเชื้อสายต่างกันในประเทศไทยมหานครโดยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบ และเพื่อชี้ให้เห็นลักษณะสำคัญทางวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมที่สะท้อนจากความหมายของคำเรียกญาติดังกล่าว ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาชาวไทยมุสลิม 3 เชื้อสายได้แก่ มาเลย์จาม-เขมร และเปอร์เซีย ผลการวิจัยพบว่า คำเรียกญาติที่ใช้โดยชาวไทยมุสลิมทั้ง 3 เชื้อสายมีมิติแห่งความแตกต่างที่ใช้แยกคำเรียกญาติพื้นฐานแต่ละคำไม่เท่ากัน กล่าวคือ คำเรียกญาติพื้นฐานของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมาเลย์มีมิติแห่งความแตกต่างทั้งหมด 5 ประการ ได้แก่ รุ่นอายุ สายเลือด อายุ เพศ และการให้เกียรติ คำเรียกญาติพื้นฐานของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายจาม-เขมรมีมิติแห่งความแตกต่างทั้งหมด 6 ประการโดยมีมิติเรื่อง ฝ่ายพ่อและแม่ เพิ่มขึ้นมา และคำเรียกญาติพื้นฐานของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายเปอร์เซียมีมิติแห่งความแตกต่างทั้งหมด 5 ประการเหมือนคำเรียกญาติพื้นฐานของภาษาไทย ได้แก่ รุ่นอายุ สายเลือด อายุ เพศ และฝ่ายพ่อและแม่ สำหรับคำเรียกญาติไม่พื้นฐานของชาวไทยมุสลิมทั้ง 3 เชื้อสาย พบว่ามีมิติแห่งความแตกต่างทั้งหมด 8 ประการเหมือนคำเรียกญาติไม่พื้นฐานของภาษาไทย ได้แก่ รุ่นอายุ สายเลือด อายุ เพศ ฝ่ายพ่อและแม่ เพศของผู้พูด คำรีนหู และการแต่งงานใหม่ ซึ่งสรุปได้ว่าชาวไทยมุสลิมในประเทศไทยใช้คำเรียกญาติไม่พื้นฐานเหมือนคนไทยกรุงเทพฯ ทั่วไป จากการตีความระบบคำเรียกญาติของชาวไทยมุสลิมในแง่ความสัมพันธ์กับลักษณะทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยพบว่า คำเรียกญาติของชาวไทยมุสลิมสะท้อนให้เห็นความสำคัญของระบบอาวุโสหรือความแตกต่างทางอายุ และการเน้นฝ่ายพ่อหรือการถือเพศชายเป็นสำคัญ สำหรับประการหลังนี้ ผู้วิจัยพบว่า ลักษณะดังกล่าวเริ่มส่อเค้าว่าจะลดความสำคัญลงและกำลังจะกลายเป็นไม่เน้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะในอนาคต นอกจากนี้ยังพบว่าวัฒนธรรมด้านต่างๆของชาวไทยมุสลิมทั้ง 3 เชื้อสายมีการเปลี่ยนแปลงไปเหมือนกับวัฒนธรรมไทย โดยมีความมากน้อยต่างกัน ซึ่งสรุปได้ว่าชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมาเลย์ยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนไว้มากที่สุด รองลงมาเป็นชาวไทยมุสลิมเชื้อสายจาม-เขมร และชาวไทยมุสลิมเชื้อสายเปอร์เซียยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนไว้น้อยที่สุด

มธุรสพร ภาคพรต. (2550). วัฒนธรรมอาหารของชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวง เขต
ธนบุรี กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : งานวิจัยวัฒนธรรมของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม
แห่งชาติ

งานวิจัย เรื่อง วัฒนธรรมอาหารของชาวไทยมุสลิม ชุมชนบางหลวง เขตธนบุรี
กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอาหารในชีวิตประจำวัน อาหารในสถานการณ์พิเศษและ
อาหารในประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนาของชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวง โดยทำการเก็บ
รวบรวมข้อมูลจากผู้รู้ในชุมชน ผู้ที่มีฝีมือในการทำอาหารในชุมชน หญิงตั้งครรภ์และหลังคลอดบุตร
ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ โดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์แนวลึก และทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วม
และไม่มีส่วนร่วมในประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนาของชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนก
ชนิดข้อมูล และการเปรียบเทียบข้อมูล โดยทำการเปรียบเทียบวัฒนธรรมอาหารของชาวไทยมุสลิม
ชุมชนบางหลวงกับหลักการของศาสนาอิสลาม และวัฒนธรรมอาหารของชาวไทยมุสลิมในพื้นที่
ต่างๆ ที่เคยมีผู้ทำการศึกษามาแล้ว

ผลการศึกษาพบว่า ชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวงยึดหลักปฏิบัติตามแนวทางของศาสนา
อิสลามในการบริโภคอาหาร อาหารในชีวิตประจำวันของชาวไทยมุสลิมชุมชนบางหลวงคือ อาหาร
ไทย เพราะว่าอาหารมุสลิมมีเครื่องปรุง และขั้นตอนในการทำอาหารค่อนข้างยุ่งยาก อีกทั้งมีรสชาติ
เผ็ดร้อน ไม่เหมาะที่จะรับประทานทุกวัน อาหารในสถานการณ์พิเศษของชาวไทยมุสลิมชุมชนบาง
หลวงขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อของครอบครัว เช่น การแลกเปลี่ยนอาหารในช่วง
ถือศีลอด หญิงหลังคลอดบุตรให้รับประทานแกงเลียง ช่วยให้มีน้ำนมสำหรับเลี้ยงทารก และห้ามดื่ม
น้ำเย็นและรับประทานน้ำแข็ง เพราะทำให้เลือดแข็งตัว อาหารในประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนา
คือ อาหารมุสลิม และในงานประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนาถือเป็นเวทีในการประชันฝีมือในการ
ทำอาหารของคนในชุมชน นอกจากนี้ อาหารมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา การมีปฏิ
สัมพันธ์กับชุมชนใกล้เคียงที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ การมีอาหารเข้ามาในชุมชน
ตลอดจนการยอมรับอาหารข้างนอกเข้ามา ตามรสนิยมการบริโภคของสังคมยุคใหม่ ทำให้อาหารใน
ชุมชนมีความหลากหลายมากขึ้น อย่างไรก็ตาม อาหารบางชนิดสูญหายหรือค่อยๆ สูญหายไปกับผู้
ที่มีฝีมือในการทำอาหาร เนื่องจากการทำอาหารรับประทานมีน้อยลง ตลอดจนไม่มีการสืบทอด ใน
การทำอาหาร

ชาวมอญ

ด้านวัฒนธรรม

สุวัฒนา ธาดานิติ. (2533). ความสัมพันธ์ระหว่างการตั้งถิ่นฐานริมคลองและการใช้ประโยชน์จากคลองในเขตกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาคลองมอญ-บางเชือกหนัง. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างมหายกับสิ่งแวดล้อมในด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนริมคลอง และการใช้ประโยชน์จากคลองในแต่ละรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน เพื่อเสนอแนะการสร้างความสัมพันธ์ที่เหมาะสม จะเป็นแนวทางไปสู่การสร้างความสะดวกของสภาพแวดล้อมเมือง ผู้ศึกษาได้นำคลองมอญและคลองบางเชือกหนังซึ่งต่อเนื่องเป็นคลองสายเดียวกันมาใช้เป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นลำคลองที่พาดผ่านจากใจกลางเมืองสู่พื้นที่เกษตรรอบนอกกรุงเทพฯ การตั้งถิ่นฐานมีความหนาแน่นจากจุดเริ่มต้นของคลองที่แยกแม่น้ำเจ้าพระยา และลดความเข้มข้นเมื่อไหลเรื่อยเข้าสู่พื้นที่ตอนใน รวมระยะทางของคลองมอญ-บางเชือกหนัง จากแม่น้ำเจ้าพระยาถึงจบเขตกรุงเทพฯ ที่จังหวัดนครปฐม มีความยาวทั้งสิ้น 18 กิโลเมตร ลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่มีมายาวนานริมฝั่งคลองจึงมีความหลากหลาย สามารถแบ่งได้เป็นชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมือง-ชนบท และชุมชนชนบท เป็นโอกาสที่จะทำให้ได้ความเห็นแตกต่างกันของความสัมพันธ์ระหว่างคนกรุงเทพฯ และคลองกรุงเทพฯ

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าคลองมีคุณสมบัติเปลี่ยนไปตามระยะทางจากใจกลางเมืองสู่เขตชั้นนอก ขณะเดียวกันการตั้งถิ่นฐานริมคลองก็แตกต่างกันไปตามที่ตั้งเช่นเดียวกัน และความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนริมคลองและการใช้ประโยชน์จากคลองมีระดับแตกต่างกันแต่ละประเภทชุมชน อาจกล่าวได้ว่าชุมชนเมืองมีความสัมพันธ์ต่อคลองน้อยที่สุด ชุมชนชนบทจะมีความสัมพันธ์มากกว่าและชุมชนกึ่งเมือง-ชนบทมีความสัมพันธ์ต่อคลองมากที่สุด

ชโลมใจ กลั่นรอด. (2541). ทะแยมอญ : วัฒนธรรมการดนตรีของชาวมอญชุมชนวัดบางกระดี่. วิทยานิพนธ์. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

จากผลการวิจัยพบว่า ทะแยมอญเป็นการละเล่นของมอญที่มีการด้นกลอนเป็นคำร้องประกอบดนตรีซึ่งมี 2 รูปแบบคือ รูปแบบโบราณ และรูปแบบใหม่ ในด้านองค์ประกอบพบว่าบทร้องที่เป็นภาษามอญโบราณ และคำบาลีทำให้จำกัดผู้ชมอยู่ในกลุ่มมอญผู้สูงอายุเท่านั้น ส่วนมอญหนุ่มสาวไม่ให้ความสนใจเนื่องจากไม่เข้าใจภาษาในบทร้อง จำนวนผู้แสดงลดน้อยลง เพราะขาดการสืบทอดทำให้เพลงเก่าจำนวนหนึ่งต้องสูญไป อีกทั้งในปัจจุบัน การละเล่นทะแยมอญได้กลายมาเป็น

การแสดงที่มีผู้จ้างวาน มีการประยุกต์เพลงสมัยใหม่เข้าไปใช้ร้อง มีทั้งเนื้อร้องที่เป็นภาษามอญ และภาษาไทย ส่วนดนตรีที่ใช้บรรเลงเรียกว่า "โกรจยาม" นั้น เป็นการบรรเลงคลอไปกับเสียงของคนร้อง เสียงของดนตรีมีลักษณะทุ้มต่ำ เพลงมีลักษณะเป็นทำนองสั้นๆ มีการซ้ำทำนองในขณะที่เนื้อร้องเปลี่ยนไป สำหรับด้านความสัมพันธ์กับดนตรีไทยนั้นพบว่า โกรจยามมีพื้นฐานการผสมวง และการบรรเลงคล้ายเครื่องสายไทย มีการนำทำนองเพลงไทยบางเพลงไปใช้ อีกทั้งในด้านเครื่องดนตรี ยังมีการพัฒนารูปร่างลักษณะของ "จยาม" ให้มีลักษณะเหมือนจะเข้ของไทย สำหรับทะเลมอญแล้วนั้น ผู้วิจัยได้เสนอว่า ทะเลมอญถือว่ามีบทบาทต่อชุมชนบางกระดี่ร่วมด้วย โดยทำหน้าที่ให้ความบันเทิงและขัดเกลาทางสังคม จากเนื้อร้องที่แฝงไว้ด้วยการอบรมสั่งสอนศีลธรรมจรรยา ขนบประเพณี และการเกี่ยวพาราตีของฝ่ายชายและฝ่ายหญิงนั่นเอง แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทะเลมอญยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจน อีกทั้งยังไม่ได้รับการดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ซึ่งอาจมีผลต่อการสูญสิ้นของวัฒนธรรมการดนตรีมอญด้านเครื่องสายแหล่งสุดท้าย ของมอญในประเทศไทยก็เป็นได้

สุภาพร มากแจ้ง. (2541). รายงานวิจัยเรื่อง การศึกษาวิถีชีวิตมอญบางขุนเทียน "มอญบางกระดี่". กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏธนบุรี (ศูนย์ศึกษาและปฏิบัติการอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น)

ชุมชนมอญบ้านบางกระดี่เป็นชุมชนมอญที่รักษาวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อไว้ได้อย่างแข็งแกร่ง แต่ปัจจุบันพื้นที่เกษตรกรรมของชุมชนเปลี่ยนเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม ทำให้วิถีชีวิตมอญบ้านบางกระดี่เปลี่ยนแปลงไป ชุมชนมอญบ้านบางกระดี่เป็นชุมชนพึ่งพาตนเอง มีช่างปลุกเรือไทย ช่างทำโลงศพมอญ ช่างทำอาหารคาวหวาน นักดนตรี นาฏศิลป์ และพ่อเพลงแม่เพลงพื้นบ้าน อีกทั้งยังเป็นชุมชนที่รักษาขนบประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรม และความเชื่อตามแบบมอญไว้อย่างเข้มแข็ง แต่ปัจจุบัน ชุมชนมอญบ้านบางกระดี่เริ่มมีลักษณะเป็นสังคมเมืองมากขึ้น พื้นที่เกษตรกรรมของชุมชนเปลี่ยนเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม ทำให้วิถีชีวิตของมอญบ้านบางกระดี่เปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมของชุมชนเริ่มอ่อนตัวลง ประเพณีบางอย่างถูกละเลยเนื่องจากไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในปัจจุบัน ภาครัฐมีส่วนช่วยสนับสนุนประเพณีสำคัญ เช่น ประเพณีสงกรานต์ และประเพณีลอยกระทง เป็นต้น นอกจากนี้การรាំมอญ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมที่สำคัญของมอญบางกระดี่ก็เริ่มจะถูกลืมเลือน จึงมีการส่งคนไปต่อทำรำจากปทุมธานี จึงทำให้นาฏศิลป์พื้นเมืองนี้ยังคงอยู่

ความสัมพันธ์ภายในชุมชนมอญบางกระดี่เป็นความสัมพันธ์ ฉันทเครือญาติ ในงานเทศกาลต่างๆ มักทำอาหารคาวหวานแบ่งปันเพื่อนบ้าน หรือนำไปทำบุญ ความสัมพันธ์ภายนอกชุมชนมีทั้งด้านการค้าขาย เพลงพื้นบ้าน นาฏศิลป์พื้นบ้าน และวงดนตรีพื้นบ้าน ชาวบางกระดี่ดำรงชีวิตตามชนบทประเพณีมอญที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ โดยมีคัมภีร์โลกสิทธิ และโลกสมมุติเป็นระเบียบแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติ ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตคนมอญ เช่น การโกนผมไฟ การแต่งงาน และการตาย การจัดงานศพเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญมาก มีข้อห้าม และข้อปฏิบัติมากมาย พิธีกรรมต่าง ๆ ที่มอญจัดขึ้นตามความเชื่อในชุมชน ได้แก่ พิธีรับผีประจำตระกูล พิธีรำผี พิธีทรงเจ้า พิธีเซ่นสังเวยผีเรือน และพิธีทำบุญในงานเทศกาลทางศาสนาพุทธ ปัจจุบันวิถีชีวิตมอญบางกระดี่มีแนวโน้มจะเปลี่ยนแปลงไป พื้นที่เกษตรเปลี่ยนเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม มีการอพยพย้ายถิ่น มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม สิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์พึ่งพาอาศัยกันหมดไป มีการเปลี่ยนอาชีพจากการจับสัตว์น้ำ เย็บจาก ตัดฟัน ไปสู่อชีพคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม ทำงานตามเวลาที่กำหนด ผู้คนในชุมชนมีเวลาพบปะกันน้อยลง ประเพณีและวัฒนธรรมลดความสำคัญลง สภาพชุมชนเริ่มอ่อนแอ เพราะไม่สอดคล้องกับสังคมอุตสาหกรรม

จரியพร รัศมีแพทย. (2544). รูปแบบการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชุมชนมอญบ้านบางกระดี่ กรุงเทพมหานคร . กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ คณะการวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางผังเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมอญบ้านบางกระดี่เป็นแบบกลุ่มซึ่งมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางธรรมชาติ เช่น บริเวณแม่น้ำ ทำให้คนในชุมชนต้องเดินทางไปยังที่ทำกินและดูแลผลผลิตได้ไม่ดีเท่าที่ควร แต่มีผลต่อจิตใจคือ ทำให้คนในชุมชนมีความใกล้ชิดและอบอุ่น สำหรับการขยายตัวของชุมชนไปตามเส้นทางคมนาคมทางน้ำในอดีตนั้น เป็นเพราะน้ำมีความสำคัญต่อชีวิตตามแนวคิดของ Fairchild อย่างไรก็ตาม วัดถือเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมที่สำคัญ โดยเฉพาะในทางศาสนา การตั้งบ้านเรือนใกล้กับวัดย่อมสะดวกในการเดินทางไปร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่วัด เมื่อมีถนน การเปลี่ยนวิถีเดินทางทำให้เกิดการขยายตัวของบ้านเรือนไปตามแนวถนน นอกจากสะดวกแล้วยังสามารถทำการค้าได้ด้วย ด้วยข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ที่ทิศตะวันตกติดกับคลองมหาชัย ส่วนด้านตะวันออกมีคลองบางกระดี่ ทำให้บ้านเรือนยังคงเกาะกลุ่มกันอยู่ ไม่สามารถขยายตัวไปตามแนวยาวได้ ทำให้บ้านเรือนค่อนข้างหนาแน่น พื้นที่ว่างน้อย อีกทั้งการปลูกเรือนใหม่ยังสอดคล้องกับเรือนเก่าที่เป็นเรือนไม้ เกิดเป็นเอกลักษณ์ของบ้านเรือนบริเวณนี้ที่ส่วนมากเป็นบ้านไม้ขนาดย่อม ไม่มีบริเวณบ้าน และปลูกใกล้ๆ กัน นอกจากนี้ การตั้งถิ่นฐานของ

ชุมชนแห่งนี้ยังเกี่ยวพันกับวิถีชีวิตและความสัมพันธ์ทาง สังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ ดักลาส ฟราเซอร์ ซึ่งมอญที่นี้ยังได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีรอบหมู่บ้านอีกด้วย ใน ส่วนของลักษณะบ้านเรือน ส่วนมากตั้งอยู่ติดริมน้ำ แต่ไม่พบความสัมพันธ์เรื่องการวางตัวของบ้าน และน้ำ ทิศทางการวางตัวของบ้านขึ้นอยู่กับทิศทางการวางเสาเอกของเรือน สอดคล้องกับงานวิจัย เรื่องเรือนพื้นถิ่นไทย-มอญ และตรงกับการศึกษาเรื่องชุมชนมอญพระประแดงที่พบว่าการวางตัว บ้านของที่นี่ ส่วนมากจะวางตัวตามตะวัน นอกจากสาเหตุทางความเชื่อแล้ว ยังมีเหตุจากสังคมของ คนในชุมชนที่จะไม่ปลูกบ้านแพงพ่อแม่ ทำให้พบว่าบ้านบางหลังไม่ปลูกตามตะวัน อีกทั้งการขยาย เรือนต่อจากเรือนเดิมมาจากข้อจำกัดทางที่ดินของครอบครัวและ จากความเชื่อข้างต้น หาก ครอบครัวใดมีที่ดินเหลือ ก็จะปลูกบ้านใหม่ที่ที่ดินเดิมในชุมชนเมื่อลูกหลานออกเรือน แต่หากที่ดิน ที่เหลือต้องปลูกขัดกับความเชื่อ ก็จะต้องขยายเรือนออกไปจากเรือนเดิมแทน

นภดล วิจิตรพงษ์พาณิชย์. (2545). รูปแบบการอยู่อาศัยชุมชนไทยเชื้อสายมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สาขาวิชา เคหการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เนื่องจากบริเวณหมู่บ้านบางกระดี่ในสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น มีสภาพเป็นป่าชายเลน อดุมไปด้วยป่าจาก และมีคลองสนามชัยซึ่งเป็นคลองที่ทอดยาวจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือของ กรุงเทพฯ มหานคร ไปยังทิศตะวันตกเฉียงใต้ และไปสิ้นสุดที่อ่าวไทย ซึ่งสามารถใช้เป็นเส้นทาง คมนาคมไปยังมหาชัย และกรุงเทพมหานครได้ จึงทำให้บรรพบุรุษของชาวไทยเชื้อสายมอญแห่งนี้ อพยพมาจากมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร และคลองสุนัขหอนเพื่อมาจับจองแหล่งทำมาหากิน นอกจากนี้ยังมีบางส่วนที่อพยพมาจากปากเกร็ด ที่มีอาชีพส่วนใหญ่ในการขายฝืนและการเย็บจาก อีกทั้งชาวมอญจากบริเวณใกล้เคียง เช่น บางไผ่ไก่ คลองบางหลวง และปากลัด เป็นต้น ที่อพยพมา อยู่รวมกันเกิดเป็นชุมชนใหญ่ในเวลาต่อมา

จากการวิจัยนี้สรุปได้ว่ารูปแบบการอยู่อาศัยของชุมชน ไทยเชื้อสายมอญบางกระดี่มี ลักษณะที่สำคัญคือ 1. รูปแบบการอยู่อาศัย ชุมชนชาวไทยเชื้อสายมอญบางกระดี่ มีรูปแบบการอยู่ อาศัยที่มีการขยายตัวเกิดเป็นกลุ่มบ้านจนกระทั่งเป็นชุมชน โดยมีปัจจัยสำคัญอยู่ที่ระบบเครือญาติ 2. องค์ประกอบของเรือนและการจัดพื้นที่ใช้สอยที่อยู่อาศัย มาจากความเชื่อเรื่องการนับถือผีบรรพ บุรุษ และความเชื่อเรื่องทิศซึ่งเป็นการกำหนดรูปแบบการอยู่อาศัย องค์ประกอบของเรือน การปลูก สร้างเรือน และการจัดพื้นที่ใช้สอยภายในเรือน 3. การเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นที่อยู่อาศัย เกิด

จากการเป็นครอบครัวขยาย โดยความสัมพันธ์ทางเครือญาติ และการนับถือผีบรรพบุรุษเป็นสิ่งกำหนดการวางผังพื้นที่ใช้สอย

สุวัฒน์ชัย สวัสดิผล. (2552). ทูทางสังคมกับการจัดการศูนย์เรียนรู้ : กรณีศึกษา พิพิธภัณฑสถานชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การเคลื่อนไหวของชุมชนมอญบางกระดี่ทำให้เห็นถึงพัฒนาการของระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนที่มีการปฏิบัติต่อกันผ่านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ซึ่งมีความผูกพันกับทรัพยากร ของชุมชน และเชื่อมสัมพันธ์กับพลังเหนือธรรมชาติเอาไว้ด้วยกันอย่างสมดุล แต่ความสัมพันธ์ของ ชุมชนมีอาจอยู่ตามลำพังจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์ของชุมชน สังคมภายนอก ฉะนั้นเป็นการเปิดรับค่านิยม ทศนคติเข้าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยกลไกของความเป็นชุมชนมอญบางกระดี่โดยเฉพาะเรื่องของภาษามอญ ที่ยังดำรงอยู่ในปัจจุบัน แม้คนรุ่นหลังจะไม่ยอมใช้ภาษามอญแล้วก็ตาม การมีพื้นฐานของชุมชนเป็น ครอบครัวขยายมีการนับถือปะ-หนกเป็นกลไกหลักที่สำคัญที่ทำให้คงอยู่ สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้เห็นได้ ว่าระบบความสัมพันธ์ของสถาบันครอบครัวที่ประกอบได้ด้วยผู้เฒ่า ผู้แก่ ลุง ป้า น้า อา พ่อ แม่ ลูก หลาน ยัง เป็นผู้ขับเคลื่อนให้มีการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรมแม้การเปลี่ยนแปลงเริ่มเข้ามาในชุมชนแล้วก็ตาม

สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับวัฒนธรรมของชุมชนโดยการลดคุณค่าของวัตถุ สิ่งของที่ สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน เริ่มจางหายเป็นสิ่งที่ไม่มีคุณค่าเท่ากับมูลค่า ความสำนึกในรากเหง้าของชุมชน ก็ได้เกิดขึ้นมาบนฐานคิดของการอนุรักษ์ที่แตกต่างกัน เป้าหมายเหมือนกันแต่ระบบคิดต่างกันทำให้ การทำงานแก้ปัญหาระยะแรกเกิดปัญหา ด้วยพลังของความเป็นชุมชนมีความเครือญาติเป็นพี่ น้องกัน การพูด คอยทำความเข้าใจเกิดการคล้อยตามเหตุผลในมุมมองปัญหา วิธีการที่ปฏิบัติ จนเกิดการยอมรับ แม้ว่าการขับเคลื่อนของการแก้ปัญหาก็จะอยู่เพียงเฉพาะบางคน ซึ่งไม่มีพลังมากพอที่จะ กระตุ้น ให้เกิดการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาก็ได้ ด้วยเงื่อนไขการทำงานภายนอกชุมชนเป็นหลัก เข้ามาสู่ภาคีความ ร่วมมือที่ช่วยกระตุ้นชุมชนให้เห็นถึงความสำคัญกับวัฒนธรรมชุมชนตนเองด้วยการ ให้คุณค่า เมื่อชุมชน เห็นถึงคุณค่าที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตก็ทำให้มีการเคลื่อนตัวเข้ามาสู่การทำ กิจกรรมพิพิธภัณฑสถานชุมชนตาม บ้านเรือนต่าง ๆ ที่ได้จัดแสดงองค์ความรู้ที่ตนเองมีอยู่ พร้อมทั้ง เรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวผ่านการบรรยาย ให้ความรู้ การสาธิตตามศักยภาพที่แต่ละคนมีอยู่ การ เกาะเกี่ยวทางเครือญาติได้เข้ามาทำหน้าที่ชักชวนให้ เกิดการเคลื่อนตัวเข้ามาทำงานร่วมกัน จน นำไปสู่การเป็นผู้นำที่มีพื้นที่แสดงตัวตนบนพื้นที่บ้านพิพิธภัณฑสถานของตนเอง

ความเป็นพลวัตที่เกิดขึ้นในพิพิธภัณฑสถานชุมชนมอญบางกระดี่ทำให้เกิดการเคลื่อนตัวเข้าออก ของทำ บ้านพิพิธภัณฑสถานฯ ฉะนั้น รูปแบบของพิพิธภัณฑสถานชุมชนจึงเป็นพิพิธภัณฑสถานที่มีชีวิตที่ไม่ได้จำกัด 17 ดังนั้น กระบวนการทุนทางสังคมที่เกิดขึ้นในพิพิธภัณฑสถานชุมชนมอญบางกระดี่ จึงมีปัจจัยที่เอื้อ ต่อความสำเร็จที่เกิดขึ้น คือ (1) ผู้นำ ประชาชนชาวบ้าน พระสงฆ์ (2) ความเป็นเครือญาติ (3) ความศรัทธาต่อ พระพุทธศาสนา (4) ประเพณี ความเชื่อ ภูมิปัญญา และ (5) บุคคล องค์กร หน่วยงาน จากภายนอกชุมชน

ระริน สุวัฒน์นันท์. (2551). ทุนทางสังคมในชุมชนชาติพันธุ์ : ศึกษากรณีชุมชนมอญใน กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จากผลการศึกษาพบว่าช่วงต้นของชุมชนมอญต้นสังคมทันสมัย พบว่าได้มีการตั้งถิ่นฐาน ของชุมชนมอญ จากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวครอบครัวมอญกับจีน ชุมชนมอญ ดำรงอัตลักษณ์มอญได้อย่างสมบูรณ์ จากภาษามอญ การไปมาหาสู่กันเฉพาะญาติพี่น้องมอญ อาชีพทำนา ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์มอญดั้งเดิมได้ผสมกลมกลืนไปกับอาชีพทำนาไปพร้อมกับ สังคมไทย พัฒนาการทุนทางสังคมช่วงสังคมทันสมัยด้วยโอกาสที่คนมอญได้รับจากพัฒนา กรุงเทพมหานครในโอกาสถึงการเข้าถึงแหล่งงาน การสัญจรอย่างสะดวกสบาย คนมอญอาศัยอยู่ ภายในชุมชนกับครอบครัวขนาดใหญ่ ช่วงกลางวันชาวบ้านต้องออกไปทำงานนอกชุมชนเพื่อหา รายได้นำกลับมาจุนเจือครอบครัวใหญ่ ซึ่งยังคงอาศัยรวมกัน จากการศึกษาพลวัตกระบวนการ พัฒนาการทุนทางสังคมชุมชนมอญในปัจจุบัน พบว่าการพัฒนาการของชุมชนมอญในสังคมทันสมัย มีอิทธิพลต่อการมีสำนึกร่วมกันในความมีตัวตนของชุมชนมอญ การมีสำนึกร่วมกันระหว่างชาติพันธุ์ จากการเชื่อมโยงความคิดในการคิดในการบริหารจัดการชุมชน ด้วยกระบวนการทุนทางสังคม ภายในชุมชนมอญ ด้วยการเสริมสร้างพลังอำนาจสมาชิกชุมชน เพื่อการดำรงของทุนทางสังคม แม้ว่าชุมชนมอญจะรับแรงกดดันให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของความเจริญของเมืองมากกว่าชุมชนมอญ ในอดีตเคยได้รับ เพราะการถูกกดขี่ชุมชนมอญจึงต้องเผชิญหน้ากับความท้าทายรอบด้านเพื่อ ดำรงอัตลักษณ์มอญให้คงอยู่ต่อไปภายใต้บริบทความเจริญของเมือง ทุนทางสังคมภายในชุมชน มอญพบว่าได้ถูกสร้างขึ้นมาจากความท้าทายที่มีอยู่หลากหลายต่อการดำรงอยู่ของ ชาติพันธุ์มอญ ดังนั้นทุนทางสังคมจึงถูกสร้างขึ้นให้คงอยู่ภายใต้บริบทชุมชนภายในเมือง ที่ผ่าน ระบบคิดการสร้างพื้นที่ที่มีตัวตนของชาติพันธุ์ซึ่งได้ปรากฏทุนทางสังคมในช่วงสังคมทันสมัยตอน ปลาย (สังคมหลังโครงสร้าง)การดำรงอยู่ของชุมชนมอญกับความจำเป็นต่อการสร้างทุนทางสังคม ชาติพันธุ์ให้มีพลังอำนาจมากเพียงพอต่อการปฏิเสธอำนาจจากนโยบายภาครัฐและนโยบายประเทศ

ชาวลาว

ด้านสังคม

อุบล ลิ้มสุวรรณ. (2537). ทศนะของผู้ปกครองไทยกับคำว่า “ลาว” ในสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ.2325-2453. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การศึกษานี้มุ่งแสดงถึงทศนะของผู้ปกครองไทยกับคำว่า “ลาว” ในสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325-2453 โดยมุ่งศึกษาถึงทศนะสาเหตุการปรับเปลี่ยนท่าทีวิธีการตลอดจนผลการปรับเปลี่ยนทศนะท่าทีของผู้ปกครองไทยกับคำว่า “ลาว” ผลการศึกษาพบว่าทศนะของผู้ปกครองไทยกับคำว่า “ลาว” ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นพ.ศ.2325-2394 เป็นไปในลักษณะที่ “ลาว” ด้อยกว่าไทย เนื่องจากลาวอยู่ภายใต้การปกครองของไทย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่3 (พ.ศ.2367-2394) ทศนะผู้ปกครองไทยกับคำว่า “ลาว” ได้ปรับเปลี่ยนเป็นความชิงชังรังเกียจ สืบเนื่องจากการก่อกบฏของเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ พ.ศ.2369 นับแต่นั้นมาทศนะผู้ปกครองไทยต่างรับรู้ในพฤติกรรมของลาวในลักษณะที่ลาวเป็น “ข้า” ไทยเป็น “เจ้านาย” เพิ่มมากขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่4 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่5 (พ.ศ.2411-2453) ทศนะของผู้ปกครองไทยกับคำว่า “ลาว” ได้ถูกปรับเปลี่ยนอีกครั้ง อันเป็นผลมาจากภัยคุกคามจากลัทธิจักรวรรดินิยมฝรั่งเศส ซึ่งขยายอิทธิพลเข้าครอบครองดินแดนของอาณาจักรสยาม และมีผลให้ไทยต้องสูญเสียดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงและมีท่าทีที่จะขยายเข้าครอบครองดินแดนในภาคอีสานและภาคเหนือของไทย ส่งผลให้ผู้ปกครองไทยตระหนักถึงภัยคุกคามจากลัทธิจักรวรรดินิยมได้ปรับเปลี่ยนทศนะท่าทีต่อคำว่า “ลาว” โดยวิธีการปฏิรูปประเทศและการสร้างสำนึกแห่งความเป็นไทยรวมกันของคนในชาติ โดยเฉพาะประชาชนในภาคอีสานและภาคเหนือ ผลจากการปรับเปลี่ยนทศนะและท่าทีของผู้ปกครองไทยกับคำว่า “ลาว” ดูเหมือนจะประสบผลสำเร็จอย่างงดงาม แต่เป็นเฉพาะในด้านการเมืองการปกครองเท่านั้น ทางด้านสังคมผู้คนที่ได้รับขนานนามว่า “ลาว” และ “ไทย” ต่างมีทศนะแห่งการดูถูกและเหยียดลาวรวมทั้งผู้คนในภาคอีสานจากกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ยังคงดำเนินต่อไปเพราะยากที่จะขจัดความรู้สึกดังกล่าวที่มีมายาวนาน ดังนั้นความพยายามที่จะอธิบายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ไทย-ลาว และการปรับเปลี่ยนทศนะท่าทีที่มีต่อคำว่า “ลาว” จึงเป็นเพียงความจำเป็นทางการเมืองการปกครองเท่านั้น ทศนะของผู้ปกครองและผู้คนชาวไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังคงมีทศนะกับคำว่า “ลาว” ไม่แตกต่างจากอดีตที่ผ่านมา

บังอร ปิยะพันธ์ . (2541). ลาวในกรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

งานวิจัยเรื่องลาวในกรุงรัตนโกสินทร์(The Lao in Early Bangkok) ได้ศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับการย้ายถิ่นของชาวลาวที่เข้ามาตั้งชุมชนขึ้นในหัวเมืองชั้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ผลการศึกษาพบว่า ชาวลาวที่ย้ายถิ่นเข้ามายังหัวเมืองชั้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีทั้งชาวลาวจากหัวเมืองล้านนา หัวเมืองลาวที่ปัจจุบันคือประเทศลาวและบริเวณภาคอีสานของไทย สาเหตุของการย้ายถิ่น เป็นเพราะผลกระทบจากสงครามที่เกิดขึ้นในบริเวณหัวเมืองลาวและหัวเมืองล้านนาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นสงครามช่วงชิงความมีอำนาจเหนือหัวเมืองเหล่านี้ระหว่างไทยกับราชอาณาจักรเวียงจันทน์ พม่าและญวน ลักษณะการย้ายถิ่นเป็นแบบถูกกวาดต้อนเข้ามา มากกว่าการอพยพเข้ามาเอง พระมหากษัตริย์ได้ทรงโปรดฯ ให้ส่งชาวลาวไปตั้งบ้านเรือนอยู่ในเมืองต่างๆ ในเขตหัวเมืองชั้นใน ชาวลาวที่มาจากเมืองเดียวกันให้อยู่ด้วยกันเป็นหมู่บ้านโดยเฉพาะ โดยรัฐบาลไทยได้ปกครองชาวลาวในหัวเมืองชั้นใน โดยได้จัดชั้นลาว เช่นเดียวกับจัดชั้นคนไทยในสังคมไทย ที่เรียกว่าระบบไพร่ โดยแบ่งชาวลาวเป็นมูลนายลาวและผู้อยู่ใต้ปกครองของมูลนาย ได้แก่ ไพร่หลวงลาว ไพร่หลวงลาวถูกจัดให้สังกัดกองลาวต่างๆ ในหัวเมืองชั้นใน แต่ละกองมีหน้าที่แตกต่างกัน บ้างเข้าเดือนประจำการ บ้างทำส่วยส่งรัฐ กองลาวเหล่านี้มีผลดีต่อไทยโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ ผลประโยชน์ของรัฐบาลไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้จากส่วยสิ่งของและเงินส่วนใหญ่ได้จากหัวเมืองลาวตะวันออกและหัวเมืองชั้นในที่มีชุมชนชาวลาว รัฐบาลไทยยังได้ประโยชน์จากการเกณฑ์แรงงานและสิ่งของจากชาวลาวเป็นกรณีพิเศษ เพื่อใช้ในการสร้างพระนครและการสาธารณูปโภคต่างๆ ทางด้านการเมืองชาวลาวได้เป็นกำลังของเมืองต่างๆ และในการราชการสงครามเป็นฐานอำนาจของมูลนายไทยและลาว ทางด้านสังคมปรากฏว่าด้วยเหตุที่รัฐบาลไทยปกครองชาวลาวโดยระบบไพร่ จึงเป็นจุดเริ่มต้นให้ชาวลาวถูกผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมไทย วัฒนธรรมลาวพวกการละเล่นต่างๆ แม้ว่าจะเป็นที่นิยมและแพร่หลายในหมู่คนไทยในระยะแรกๆ แต่ได้ถูกกีดกันโดยรัฐบาลไทยเพื่อมิให้แพร่หลายออกไปมาก จึงกล่าวได้ว่าชุมชนชาวลาวไม่มีอิทธิพลทางด้านสังคมวัฒนธรรมต่อสังคมไทยสมัยนั้น

สรุป

จากการรวบรวมสถานภาพงานวิจัยชาติพันธุ์ในกรุงเทพฯ ทำให้พบว่ายังมีงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องชาติพันธุ์ในกรุงเทพฯ ไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งยังขาดงานวิจัยเกี่ยวกับชาวโปรตุเกสและเขมร โดยกลุ่มชาติพันธุ์ของชาวจีน และชาวมุสลิมจะมีงานวิจัยที่ศึกษาจำนวนมากที่สุด ซึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ คือ ชาวญี่ปุ่น ชาวญวน ชาวอินเดีย ยังมีจำนวนงานวิจัยที่ศึกษากลุ่มคนเหล่านี้้อยู่เป็นจำนวนน้อย และศึกษาเพียงบางด้านเท่านั้น

ในสถานภาพงานวิจัยของชาวจีนในกรุงเทพฯ ด้านสังคมมีทั้งหมด 6 เล่ม และงานวิจัยด้านวัฒนธรรมมีทั้งหมด 16 เล่ม ซึ่งจะเห็นว่างานวิจัยด้านวัฒนธรรมมีจำนวนมากกว่าด้านสังคมอย่างมาก อาจจะเนื่องจากวัฒนธรรมจีนเป็นวัฒนธรรมที่มีความเด่นชัดมากในกรุงเทพฯ และเนื้อหาที่ศึกษา คือ ประวัติการเข้ามาในกรุงเทพฯ ของชาวจีน การรวมกลุ่มกันของชาวจีนในกรุงเทพฯ ทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาษา วัฒนธรรม ประเพณีของตน สถานภาพของสตรีชาวจีน และอิทธิพลของชาวจีนที่มีต่อกรุงเทพฯ ในด้านสถาปัตยกรรม ด้านการเมือง เป็นต้น

ในสถานภาพงานวิจัยของชาวญวนในกรุงเทพฯ ด้านสังคมมีทั้งหมด 2 เล่ม และงานวิจัยด้านวัฒนธรรมมีทั้งหมด 1 เล่ม โดยส่วนใหญ่จะศึกษาเรื่องลักษณะความเป็นอยู่ของชาวญวนในกรุงเทพฯ และศาสนสถานที่สำคัญของชาวญวนที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ จนทำให้เกิดการขำรังไว้ซึ่งชุมชนญวน

ในสถานภาพงานวิจัยของชาวญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ เป็นงานวิจัยด้านสังคมทั้งหมดมีจำนวน 3 เล่ม ซึ่งเป็นการศึกษาเรื่องลักษณะความเป็นอยู่ของชาวญี่ปุ่นในกรุงเทพฯ และแนวทางการขยายตัวของชาวญี่ปุ่นที่จะเข้ามาอาศัยในกรุงเทพฯ

ในสถานภาพงานวิจัยของชาวอินเดียในกรุงเทพฯ เป็นงานวิจัยด้านวัฒนธรรมจำนวน 1 เล่ม โดยเป็นการศึกษาเรื่องรูปแบบสถาปัตยกรรมของศาสนสถานชาวอินเดียที่อยู่ในกรุงเทพฯ และศึกษาถึงบทบาทของศาสนสถานนั้นที่มีต่อผู้คนโดยรอบบริเวณ

ในสถานภาพงานวิจัยของชาวมุสลิมในกรุงเทพฯ เป็นงานวิจัยด้านสังคมจำนวน 11 เล่ม และด้านวัฒนธรรมมีทั้งหมด 9 เล่ม โดยส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาในแนวทางเดียวกันกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวจีน คือ ศึกษาเรื่องลักษณะความเป็นอยู่ การเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต การรวมกลุ่มกันของชาวมุสลิมในกรุงเทพฯ ทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีของตน และการถ่ายทอดวัฒนธรรมของตน โดยเฉพาะทางด้านศาสนา

ในสถานภาพงานวิจัยของชาวมอญในกรุงเทพฯ เป็นงานวิจัยด้านวัฒนธรรมทั้งหมดมีจำนวน 7 เล่ม ซึ่งเป็นการศึกษาเรื่องลักษณะความเป็นอยู่ของชาวมอญในกรุงเทพฯ และลักษณะของประเพณี วัฒนธรรม โดยชุมชนที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่เป็นชุมชนมอญบางกระดี

ในสถานภาพงานวิจัยของชาวลาวในกรุงเทพฯ เป็นงานวิจัยด้านสังคมทั้งหมดมีจำนวน 2 เล่ม โดยเป็นการศึกษาเรื่องลักษณะความเป็นอยู่ของชาวลาวที่เริ่มเข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์

ตารางที่ 3 แสดงสถานภาพงานวิจัยที่ศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในกรุงเทพฯ

กลุ่มชาติพันธุ์ในกรุงเทพฯ	งานวิจัยด้านสังคม	งานวิจัยด้านวัฒนธรรม
1. ชาวจีน	6	16
2. ชาวญวน	2	1
3. ชาวญี่ปุ่น	3	-
4. ชาวอินเดีย	1	-
5. ชาวมุสลิม	11	9
6. ชาวมอญ	-	7
7. ชาวลาว	2	-